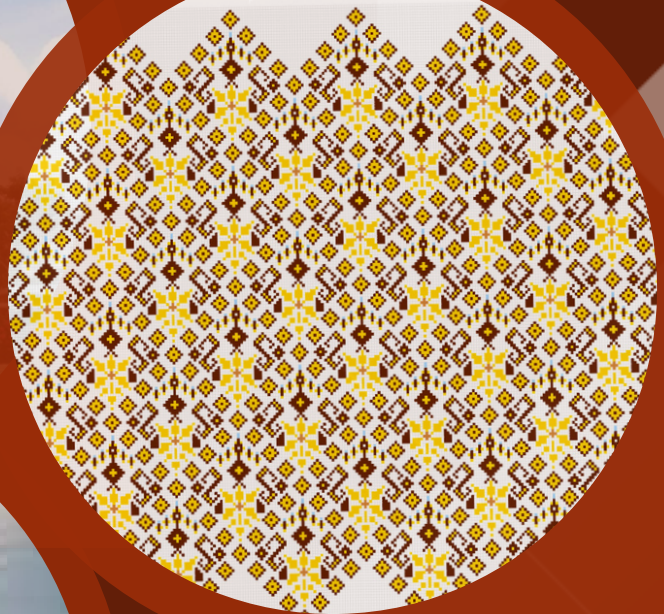

กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

ฝ่ายนโยบายและแผนงาน
สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๔๓๒๓-๙๒๕๖
www.kkpao.go.th

คำนำ

กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐ เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น โดยได้ทบทวนจากกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕) ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น และภาคส่วนต่าง ๆ ได้ร่วมกันคิดและจัดทำขึ้น

การจัดทำกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบูรณาการโครงการพัฒนาที่จะดำเนินการร่วมกันภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกรอบยุทธศาสตร์ฯ มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับต่าง ๆ และตอบสนองต่อปัญหาความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ภายใต้ศักยภาพการพัฒนาและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น

กระบวนการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น ใช้หลักการวางแผนยุทธศาสตร์ ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น และภาคีการพัฒนา เปิดโอกาสให้เสนอความคิดเห็นและนำประเด็นต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ มาสรุปผลและรวบรวม เพื่อจัดทำเป็นกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) โดยได้จัดประชุมประชาคมร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัด จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ โรงแรมขอนแก่นโฮเต็ล อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐาน

๑ - ๕

ส่วนที่ ๒ ทิศทางการพัฒนา

๖ - ๔๕

ส่วนที่ ๓ การติดตามและประเมินผล

๔๖ - ๔๘

ส่วนที่ ๑

ข้อมูลพื้นฐาน

ส่วนที่ ๑ สรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕)

๑. ผลการดำเนินงานยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด

๑.๑ สรุปสถานการณ์การพัฒนาทั่วไป

การทบทวนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ปฏิบัติตามแนวทางและหลักเกณฑ์การจัดทำและประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถบูรณาการและมีความสอดคล้องกับแผนแม่บทต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นมีการบูรณาการร่วมกันและนำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งในช่วงระยะ ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น ได้ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ ๘ ยุทธศาสตร์ จำแนกเป็น

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาเมืองและชุมชน

เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ชุมชนเมืองและชนบทอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ การพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพระบบเครือข่ายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน การพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนระบบการรักษาความปลอดภัย ในเขตเมืองและชุมชนแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริม สนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและอบายมุขอย่างเป็นระบบครบวงจร และการสร้างวินัยประชาชน และความร่วมมือในการดูแลความเป็นระเบียบชุมชน การจราจร และการลดอุบัติเหตุ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

เป็นงานที่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางคมนาคมขนส่งให้ได้มาตรฐานและทั่วถึง พัฒนาระบบการให้บริการขนส่งมวลชนให้ได้มาตรฐาน สะดวก สะอาดและปลอดภัยพัฒนาจังหวัดเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างสมดุล พัฒนาพื้นที่สีเขียวและปรับปรุงภูมิทัศน์ที่สวยงาม เหมาะสม การสนับสนุนชุมชน หน่วยงานผู้ประกอบการ ในการพัฒนาระบบสุขภาพ และรักษาความสะอาดของครอบครัว ชุมชน (ถึงดักไขมัน บึงประดิษฐ์ ตลาด ทางระบาย การกำจัดของเสีย)

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาการศึกษาและศักยภาพพลเมือง

เป็นงานที่ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบให้ได้มาตรฐานและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประชาชนทุกเพศวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนการกีฬาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศและมุ่งสู่กีฬามืออาชีพและการกีฬา/นันทนาการเพื่อออกกำลังกาย การส่งเสริมสนับสนุนและการพัฒนาการประกอบอาชีพ / ทักษะฝีมือ ที่เหมาะสมตรงศักยภาพของประชาชน การส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ การเพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์แก่เด็กและเยาวชน กิจกรรมจิตอาสา เพื่อการใช้ทักษะชีวิตที่ดีเห็นคุณค่าตนเองและสังคม การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่นและยกระดับทักษะประชาชนในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เป็นงานที่บริหารจัดการ อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการและยั่งยืน การอนุรักษ์ พื้นฟู และเพิ่มพื้นที่ป่า ป่าชุมชน และป่าต้นน้ำลำธารให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ การพัฒนาพื้นที่แหล่งน้ำ แหล่งน้ำใต้ดินและการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยประชาชนมีส่วนร่วม การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะชุมชน สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย การสร้างสังคมและพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือกโซลาร์ฟาร์ม การพัฒนาต้นแบบกิจกรรม / สาธิต แนวทางการใช้พลังงานทางเลือกใน อบต. ตามศักยภาพ และการส่งเสริมศักยภาพและสนับสนุนการปฏิบัติงานของ ทสม.

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาการเกษตรยั่งยืน

เป็นงานที่พัฒนาส่งเสริมการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้ภาคเกษตร การยกระดับคุณภาพการผลิตพืชอาหารที่ปลอดภัย (Food Safety) และสนับสนุนการเกษตรอินทรีย์เพื่อภาวะสุขภาพ การสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมและนวัตกรรมในพื้นที่ การส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับพื้นที่ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางคมนาคมขนส่งสู่แหล่งเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การเสริมสร้างสุขภาวะ

เป็นงานพัฒนาระบบบริการด้านสาธารณสุขให้มีคุณภาพ และเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียมในระดับปฐมภูมิ การพัฒนาระบบบริการทางสังคมให้มีคุณภาพ และเข้าถึง ได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียม การสนับสนุนการฟื้นฟูการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกตามความเหมาะสมและเชื่อมโยงกับการดูแลสุขภาพ การสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม) , ทสม. และพัฒนารูปแบบการบริการประชาชน การเฝ้าระวัง ป้องกัน โรคติดต่อ โรคอุบัติใหม่และการแพร่ระบาดในพื้นที่ และพัฒนาระบบการส่งต่อร่วมกับหน่วยบริการที่มีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๗ การสร้างเสริมทุนทางสังคมให้เข้มแข็งและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการแข่งขันภายใต้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป็นงานเสริมสร้างค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ และวัฒนธรรมที่ดีงามแก่เด็กและเยาวชน การอนุรักษ์ สืบสานทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง และสามารถแข่งขันได้ การพัฒนาส่งเสริม การพาณิชย์ การลงทุนและการท่องเที่ยว การส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ ๘ การพัฒนาการบริหารภาครัฐภายใต้หลักธรรมาภิบาล

เป็นงานส่งเสริมการกระจายอำนาจให้แก่ภาคประชาชน การส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมใหม่ในการปฏิบัติงานและบริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาขีดสมรรถนะของบุคลากรให้เพิ่มขึ้นและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายของภาคประชาชน การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกระทบจากการพัฒนาในท้องถิ่น

๑.๒ การประเมินผลการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดไปปฏิบัติในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์โครงการในการพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปเป็นกรอบแนวทาง ซึ่งบางท้องถิ่น จะมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมือนกับยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บางส่วนจะมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาเป็นของท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้น การวิเคราะห์โครงการเพื่อสรุปเข้าเป็นยุทธศาสตร์โดยยุทธศาสตร์หนึ่ง จะต้องพิจารณาว่าโครงการต่าง ๆ เข้ายุทธศาสตร์ใดมากที่สุด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๒๒๕ แห่ง ได้นำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่นที่ได้กำหนดไว้ ไปดำเนินการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น ทั้ง ๘ ยุทธศาสตร์ โดยลักษณะของโครงการที่ดำเนินการในแต่ละยุทธศาสตร์ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในจังหวัดขอนแก่นในภาพรวม

๒. ผลที่ได้รับจากการดำเนินงาน

๒.๑ ผลที่ได้รับ/ผลที่สำคัญ

ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินโครงการต่างๆ ครอบคลุมตามยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด ทั้ง ๘ ยุทธศาสตร์ โดยพบว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นยุทธศาสตร์ที่ดำเนินการมากที่สุด เนื่องจากประชาชนร้องขอ ซึ่งผลจากการดำเนินการทั้ง ๘ ยุทธศาสตร์ ส่งผลให้ประชาชนได้รับการบริการสาธารณะจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างทั่วถึง และเป็นไปตามที่ ระเบียบกฎหมายกำหนด

๒.๒ ผลกระทบ

เนื่องจากงบประมาณขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนจำกัด จำนวนประชากรที่ได้รับผลกระทบต่าง ๆ มีเพิ่มมากขึ้น มีข้อจำกัดด้านระเบียบ/ข้อกฎหมาย และขาดการบูรณาการร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวม การดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงไม่สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

๓. สรุปปัญหาและอุปสรรคดำเนินงานที่ผ่านมาและแนวทางแก้ไข

๓.๑ ปัญหาและอุปสรรค

(๑) โครงการที่เป็นความต้องการของประชาชนบางโครงการถูกจำกัดโดยระเบียบ/ข้อกฎหมายหรือถูกยับยั้งการดำเนินโครงการจากหน่วยตรวจสอบฯ ทำให้การดำเนินโครงการ/กิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถตอบสนอง ปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

(๒) ศักยภาพด้านงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกัน ทำให้เกิดข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละยุทธศาสตร์มีการพัฒนาที่แตกต่างกัน

(๓) ทักษะของผู้นำท้องถิ่นแตกต่างกัน อาจเป็นปัจจัยและข้อจำกัดของความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมทั้งจังหวัด

(๔) ระเบียบ/ข้อกฎหมายด้านการประสานแผนยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ส่งผลให้การประสานแผนในภาพรวมทั้งจังหวัด ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓.๒ การดำเนินการที่ผ่านมา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในฐานะประธานกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัด ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ในการจัดทำและประสานแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชน และสอดคล้องตามแนวทางการประสานแผนที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด

๓.๓ แนวทางการแก้ไข

(๑) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง ควรให้ความสำคัญกับการทำประชาคมในทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อจะได้ดำเนินการจัดทำแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

(๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การวางแผนดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ส่วนที่ ๒

ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

แนวคิดในการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ยึดหลักการการพัฒนาที่สนองต่อนโยบายรัฐบาล และสอดคล้อง เชื่อมโยง กับทิศทางการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด และแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและ ศักยภาพของท้องถิ่นและจังหวัด รวมถึงตอบสนองต่อความต้องการ และปัญหาของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งกรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ ที่สำคัญมีดังนี้

๑. แผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) เป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศ ไทยไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศนอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพระดับภาคและระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศรวมทั้งร่วมจัดทำ รายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” การพัฒนาประเทศให้คนในสังคม อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ และยั่งยืนภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้ง ภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วคาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงและเสริมรากฐานประเทศด้านต่าง ๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทย ให้มีคุณภาพมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศดังนี้

**วิสัยทัศน์ : “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว
ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”**

ความมั่นคง คือ การมีความมั่นคงปลอดภัยในทุกมิติประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตยมี สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ที่เข้มแข็งเป็นศูนย์ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนมีระบบการเมืองที่ มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความ โปร่งใสและสามัคคีสามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิตและความปลอดภัยในทรัพย์สิน และฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคง ของอาหารพลังงานและน้ำ

ความมั่นคง คือ ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องเศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง ความสมบูรณ์ในทุนที่สามารถสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ความยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญการผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืนและประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

อนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๗๙ ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันขับเคลื่อนให้ก้าวไปสู่เศรษฐกิจและสังคมไทยที่มีการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน เศรษฐกิจและสังคมพัฒนาอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสังคมไทยที่เป็นธรรมมีความเหลื่อมล้ำน้อย ระบบการบริหารภาครัฐมีขนาดเล็กมีประสิทธิภาพทันสมัยรับผิดชอบ โปร่งใสตรวจสอบได้ และประชาชนมีส่วนร่วม ประเทศไทยมีบทบาทในเวทีระดับภูมิภาคและระดับโลก ระบบเศรษฐกิจมีความเป็นชาติการค้าบนฐานการขยายตัวของอุตสาหกรรมแห่งอนาคต การท่องเที่ยวตลาด คุณภาพการบริหารคุณภาพการค้าปลีกและเศรษฐกิจดิจิทัลที่เข้มข้น และคนไทยในอนาคตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่สามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นพลเมืองไทยพลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลก และเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทยสังคมมีความมั่นคงเสมอภาคและเป็นธรรมประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ ๖ ด้าน ดังนี้

๑.๑ ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง

- (๑) เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๒) ปฏิรูปกลไกการบริหารประเทศและพัฒนาความมั่นคงทางการเมืองจัดคอร์รัปชัน สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม
- (๓) การรักษาความมั่นคงภายในและความสงบเรียบร้อยภายในตลอดจนการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเล
- (๔) การพัฒนาระบบกลไก มาตรการและความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับ และรักษาคุณภาพความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคความมั่นคงรูปแบบใหม่
- (๕) การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการผนึกกำลังป้องกันประเทศ
- (๖) การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติและระบบบริหารจัดการภัยพิบัติรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (๗) การปรับกระบวนการทำงานของกลไกที่เกี่ยวข้องจากแนวดิ่งสู่แนวนอนมากขึ้น

๑.๒ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

- (๑) การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจส่งเสริมการค้าการลงทุนพัฒนาสู่ชาติดีการค้า
- (๒) การพัฒนาภาคการผลิตและบริการเสริมสร้างฐานการผลิตเข้มแข็งยั่งยืนและส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยสู่เกษตรยั่งยืนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (๓) การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชนพัฒนาทักษะผู้ประกอบการยกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนา SMEs สู่สากล
- (๔) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมืองพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ
- (๕) การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง ความมั่นคง และพลังงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการวิจัยและพัฒนา
- (๖) การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลกสร้างความเป็นหุ้นส่วน

๑.๓ ยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างศักยภาพคน

- (๑) พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
- (๒) การยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง
- (๓) ปลุกฝังระเบียบวินัยคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์
- (๔) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาวะที่ดี
- (๕) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย

๑.๔ ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม

- (๑) สร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม
- (๒) พัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ
- (๓) มีสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย
- (๔) สร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทunesทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน
- (๕) พัฒนาการสื่อสารมวลชนให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนา

๑.๕ ยุทธศาสตร์การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- (๑) จัดระบบอนุรักษ์ พื้่นฟู และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- (๒) วางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
- (๓) การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- (๔) การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (๕) การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- (๖) การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลัง

๑.๖ ยุทธศาสตร์ด้านการการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

- (๑) การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐให้มีขนาดที่เหมาะสม
- (๒) การวางระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ
- (๓) การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ
- (๔) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- (๕) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่างๆให้ทันสมัยเป็นธรรมและเป็นสากล
- (๖) พัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ
- (๗) ปรับปรุงการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของภาครัฐ

๒. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยมีกระบวนการประชุมระดมความคิดเห็นทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งระดับภาคทั้ง ๔ ภาคและระดมความคิดเห็นเฉพาะกลุ่ม (Focus Group) เช่น กลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มภาคเยาวชน เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

การพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลากหลายรูปแบบทั้งภายในและภายนอกประเทศ อาทิ ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองในประเทศ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การก่อการร้ายข้ามชาติ และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ประกอบกับการพัฒนาที่ผ่านมายังคงประสบปัญหาหลาย ๆ ด้านทั้งปัญหาคูณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม ผลผลิตการผลิตต่ำ และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างเหมาะสมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการพัฒนาที่คำนึงถึงการวางรากฐานของประเทศในระยะยาวทั้งในด้านความมั่นคงเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดี

ทั้งนี้ประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในห้วงเวลาแห่งการปฏิรูปประเทศไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคนเป็นห้วงเวลาที่ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะยาวซึ่งไม่ได้มองการพัฒนาในระยะใกล้เพียงอย่างเดียว หากแต่มองถึงอนาคตของคนไทยทุกคนในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ดังนั้นการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้งในส่วน of แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ และต่อเนื่องไปสู่แผนพัฒนาฉบับต่อ ๆ ไปจึงไม่ใช่แผนที่มุ่งผลสำเร็จของการพัฒนาเฉพาะเพียง ๕ ปีของการประกาศใช้ แต่เป็นการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้องเชื่อมโยงและรองรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องกันไปตลอด ๒๐ ปีตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ซึ่งประกอบด้วย ๑๐ ยุทธศาสตร์สำคัญ ได้แก่

- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
- ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
- ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติดีมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย
- ยุทธศาสตร์ที่ ๗ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
- ยุทธศาสตร์ที่ ๘ การพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวิจัยและนวัตกรรม
- ยุทธศาสตร์ที่ ๙ การพัฒนาภาคเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจ
- ยุทธศาสตร์ที่ ๑๐ ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

สำหรับการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ ๕ ปีที่จะส่งผลตอบแทนเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาวโดยมีหลักการสำคัญของแผนฯ ประกอบด้วย

๑. ยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” อย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙-๑๑ เพื่อให้การพัฒนาในทุกมิติเป็นไปอย่างมีบูรณาการบนทางสายกลางมีความพอประมาณมีเหตุผลรวมถึงมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีสอดคล้องกับภูมิสังคมการพัฒนาทุกด้าน มีดุลยภาพทั้งมิติเศรษฐกิจสังคมและระบบนิเวศน์มีความสอดคล้องเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การพัฒนาในมิติหนึ่งไม่ส่งผลกระทบทางลบอย่างมีนัยยะสำคัญต่อมิติอื่นๆ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพและมีเสถียรภาพการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเป็นการเติบโตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ชุมชน วิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมเพื่อมุ่งไปสู่ความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืนของประเทศอย่างแท้จริง

๒. คำนึงถึง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยใช้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคนไทยให้เป็นพลังสำคัญในการสร้างความมั่นคงของชาติ เป็นกลจักรสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการโดยในมิติสังคมพัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ มุ่งเน้นให้คนมีศักยภาพและการเรียนรู้มีความคิดสร้างสรรค์มีความสามารถรอบด้านและมีโอกาสในการเข้าถึงคุณภาพของการศึกษาอย่างเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนและครอบครัวให้ดีขึ้นในมิติเศรษฐกิจพัฒนาคนทั้งด้านคุณภาพและปริมาณเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทั้งในภาคการผลิตและภาคบริการเพื่อก้าวสู่การหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางสู่รายได้สูงในมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งสร้างคนให้ใช้และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลอนุรักษ์ฟื้นฟูใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

๓. ยึด “วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี” มาเป็นกรอบของวิสัยทัศน์ประเทศไทยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

๔. ยึด “เป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี ๒๕๗๙” ที่เป็นเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน ๕ ปีแรกและเป้าหมายในระดับย่อยลงมาโดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆมีความสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายที่ยั่งยืน

๕. ยึด “หลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำ และขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม” แผนพัฒนาฉบับที่ ๑๒ มุ่งเน้นการสร้างเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความครอบคลุมทั่วถึงเพื่อเพิ่มขยายฐานกลุ่มประชากรชั้นกลางให้กว้างขึ้นโดยกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม และรายได้ของกลุ่มประชากรรายได้ต่ำสุดร้อยละ ๔๐ ให้สูงขึ้น นอกจากนี้การเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและพัฒนา นวัตกรรมนับเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไป

๖. ยึด “หลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน ๕ ปีที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว” จากการที่แผนพัฒนาเป็นกลไกเชื่อมต่อในลำดับแรกที่จะกำกับและส่งเสริมแนวทางการพัฒนาและเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีให้เกิดการปฏิบัติในทุกระดับและในแต่ละด้านอย่างสอดคล้องกันแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๒ จึงให้ความสำคัญกับการใช้กลไกประชารัฐที่เป็นการรวมพลังขับเคลื่อนจากทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน และการกำหนดประเด็นบูรณาการของการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงและได้กำหนดในระดับแผนงาน/โครงการสำคัญที่จะตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมหลากหลายมิติมากกว่าในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่านมา มาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงกำหนดประเด็นบูรณาการเพื่อการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางสำคัญประกอบการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินรวบรวมและกำหนดแผนงาน/โครงการสำคัญในระดับปฏิบัติและกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาเชิงพื้นที่ในระดับสาขาการผลิตและบริการและจังหวัดที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในด้านต่าง ๆ

วัตถุประสงค์และเป้าหมายในภาพรวม

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ซึ่งเป็นการแปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงมุ่งบรรลุวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี เพื่อเตรียมความพร้อม และวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการประเมินสถานะของประเทศในด้านต่าง ๆ ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายรวม ประกอบด้วย (๑) คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ (๒) ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง (๓) ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ (๔) ทุนทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (๕) มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตยและเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทยและ (๖) มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพโปร่งใสตรวจสอบได้กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน

เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๒

การกำหนดเป้าหมายในด้านต่างๆในช่วงเวลา ๕ ปี โดยคำนึงถึงการดำเนินการต่อยอดต่อไป แผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๓ ๑๔ และ ๑๕ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีและในขณะเดียวกันแผนพัฒนา ฉบับนี้จัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดในรายละเอียดมากกว่าในแผนพัฒนา ฉบับที่ผ่านมาเพื่อให้กำกับและเชื่อมโยงกับการกำหนดเป้าหมายในแผนระดับรองและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้นโดยการจัดสรรงบประมาณและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ต้องแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงจากเป้าหมายที่เป็นผลสัมฤทธิ์ผลลัพธ์หลักๆกับผลผลิตในระดับแผนงานและโครงการได้โดยเฉพาอย่างยิ่งในแต่ละกลุ่มบูรณาการของการจัดสรรงบประมาณรวมถึงความเชื่อมโยงถึงตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของภาครัฐทั้งนี้แผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๒ ได้ตั้งเป้าหมายในมิติหลัก ๆ ประกอบด้วย

(๑) คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์มีวินัยมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมมีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนร่วม มีสุขภาพกายและใจที่ดีมีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง มีความเป็นไทย

(๒) การลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ ๔๐ มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ ๑๕

(๓) ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้โครงสร้างเศรษฐกิจปรับสู่เศรษฐกิจฐานบริการและดิจิทัลมีผู้ประกอบการรุ่นใหม่และเป็นสังคมผู้ประกอบการและมีผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กที่เข้มแข็งสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการรวมทั้งมีระบบการผลิตและให้บริการจากฐานรายได้เดิมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นและเศรษฐกิจไทยมีเสถียรภาพและมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๕ ต่อปีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี ๒๕๗๙ สำหรับมิติที่

(๔) พืชทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคงอาหารพลังงานและน้ำโดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่งไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗ ภายในปี ๒๕๖๓ เทียบกับการปล่อยในกรณีปกติมีปริมาณหรือสัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้นและรักษาคุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

(๕) มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตยสังคมปลอดภัยสามัคคีสร้างภาพลักษณ์ดีและเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย ความขัดแย้งทางอุดมการณ์และความคิดในสังคมลดลงปัญหาอาชญากรรมลดลงประเทศไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดบรรทัดฐานระหว่างประเทศเป็นต้นและ

(๖) มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพทันสมัยโปร่งใสตรวจสอบได้กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชนบทบาทภาครัฐในการให้บริการซึ่งภาคเอกชนดำเนินการแทนได้ดีกว่าลดลงเพิ่มการใช้ระบบดิจิทัลในการให้บริการปัญหาคอร์รัปชันลดลงและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระขึ้นเป้าหมายทั้ง ๖ กลุ่มหลักภายใต้แผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๒ สะท้อนถึงเป้าหมายการขับเคลื่อนการพัฒนาตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และเป้าหมายในระยะยาวภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องบรรลุภายในระยะเวลา ๒๐ ปี

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา

สำหรับยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๑๒ ถูกกำหนดจากยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ ด้านภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีและกำหนดเป็นแนวทางในรายละเอียดที่แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องและการตอบสนองต่อเป้าหมายที่ต้องบรรลุในระยะ ๕ ปีที่จะเป็นการวางพื้นฐานที่สามารถสานต่อการพัฒนาในประเด็นสำคัญของประเทศในระยะต่อไปที่สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนโดยใช้หลักของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำทางทั้งนี้ภายใต้ยุทธศาสตร์ทั้ง ๑๐ ในแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๒ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาครอบคลุมรายละเอียดที่ตอบสนองต่อจุดเน้นประเด็นหลักของการพัฒนาในระยะ ๕ ปีและมุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ในแผนพัฒนาฉบับต่อ ๆ ไปโดยจะต้องต่อยอดให้เกิดความต่อเนื่องของการขับเคลื่อนการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและการแก้ปัญหาสำคัญที่เป็นรากเหง้าของปัญหาต่าง ๆ และประเด็นปฏิรูปประเทศให้ลุล่วง รวมทั้งประเด็นร่วมที่มีความเชื่อมโยงกับหลากหลายประเด็นการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อเนื่องกันไปตลอด ๒๐ ปี

ยุทธศาสตร์ที่กำหนดในแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๒ มีจำนวน ๑๐ ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดมากกว่าในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นการยากที่จะกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในรายละเอียดที่ชัดเจนในแผนพัฒนาระยะยาว เช่น ยุทธศาสตร์ชาติได้ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจำเป็นต้องมีการกำหนดและปรับปรุงให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมในช่วงเวลานั้น ๆ จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าว ยุทธศาสตร์ชาติจึงเป็นการกำหนดกรอบที่เป็นประเด็นหลักของการพัฒนาประเทศที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนทั้งในเรื่องการพัฒนากฎหมายการผลิตและบริการการพัฒนาคุณภาพเป้าหมายและการพัฒนาในเรื่องกลไกและกฎระเบียบรวมทั้งการพัฒนาทุนมนุษย์ภายใต้การกำหนดและการยึดหลักการสำคัญของการพัฒนา ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนา ฉบับที่ ๑๒ จึงประกอบด้วยยุทธศาสตร์ชาติทั้ง ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- (๑) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
- (๒) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดและความเหลื่อมล้ำในสังคม
- (๓) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
- (๔) ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (๕) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน
- (๖) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย

และประกอบกับอีก ๔ ยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์และกลไกสนับสนุนให้การดำเนินยุทธศาสตร์ทั้ง ๖ ด้านให้สัมฤทธิ์ผลประกอบด้วย

- (๗) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
- (๘) ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวิจัยและนวัตกรรม
- (๙) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจ
- (๑๐) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

๓. แผนพัฒนาภาค/แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด/แผนพัฒนาจังหวัด

๓.๑ แผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑) สภาพทั่วไป

๑.๑) ที่ตั้ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด ๑๔°๗' ถึง ๑๘°๒๗' เหนือ และลองจิจูด ๑๐๐°๕๔' ถึง ๑๐๕°๓๗' ตะวันออก ตั้งอยู่ในตำแหน่งศูนย์กลางของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยมีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านตะวันออกและด้านเหนือ มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน และด้านใต้ ติดต่อราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีเทือกเขาพนมดงรัก กั้นพรมแดน

๑.๒) พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ มีพื้นที่รวม ๑๐๕.๕๓ ล้านไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง มีความลาดเอียงไปทางตะวันออก มีลักษณะคล้ายกระทะ แบ่งเป็น ๒ เขตใหญ่ ได้แก่ บริเวณแอ่งที่ราบโคราช อยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลและชี ลักษณะเป็นที่ราบสูงสลับกับเนินเขา และบริเวณแอ่งสกลนครอยู่ทางตอนเหนือของภาค ตั้งแต่แนวเขาภูพานไปจนถึงแม่น้ำโขง เทือกเขาที่แบ่งระหว่างแอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร ได้แก่ เทือกเขาภูพาน

๑.๓) ภูมิอากาศ มีอากาศร้อนชื้นสลับกับแล้ง แบ่งเป็น ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม อากาศจะร้อนและแห้งแล้งมาก จังหวัดที่มีอุณหภูมิสูงสุด คือ อุตรธานี ฤดูฝน ช่วงเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกเป็นบริเวณกว้าง แต่มีแนวเทือกเขาทางพญาเย็นและสันกำแพงกั้นลมฝนจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ส่งผลให้พื้นที่แอ่งโคราชซึ่งเป็นเขตเงาฝนจึงมีสภาพแห้งแล้งกว่าแอ่งสกลนคร จังหวัดที่มีฝนตกมากที่สุด คือ นครพนม ฝนตกน้อยที่สุด คือ นครราชสีมา ฤดูหนาว ช่วงเดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็น ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากประเทศจีน จังหวัดที่มีอุณหภูมิต่ำสุด คือ จังหวัดเลย

๑.๔) การใช้ประโยชน์ที่ดิน ในปี ๒๕๕๘ มีพื้นที่รวม ๑๐๕.๕๓ ล้านไร่ จำแนกเป็นพื้นที่ป่าไม้ ๑๕.๖๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๑๔.๘ พื้นที่ทำการเกษตร ๖๓.๘๕ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๖๐.๕ และพื้นที่ใช้ประโยชน์อื่นๆ ๒๕.๘๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๒๔.๕ ของพื้นที่ภาค

๑.๕) ทรัพยากรธรรมชาติ

๑.๕.๑) ดิน สภาพดินเป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ ทำให้ขาดแคลนน้ำ และขาดธาตุอาหาร ได้ดินมีเกลือหิน ทำให้ดินเค็ม จึงมีข้อจำกัดต่อการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

๑.๕.๒) แหล่งน้ำ มีลุ่มน้ำขนาดใหญ่ ๓ ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล ลำน้ำหลักของภาค ได้แก่ แม่น้ำชี มีความยาวประมาณ ๗๖๕ กิโลเมตร ยาวที่สุดในประเทศไทย มีต้นน้ำที่ทิวเขาเพชรบูรณ์ และไหลไปรวมกับแม่น้ำมูลที่จังหวัดอุบลราชธานี แม่น้ำมูล มีความยาวประมาณ ๖๔๑ กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่ที่เทือกเขาสันกำแพงแล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังมีลำน้ำสาขาย่อย ได้แก่ ลำปาว ลำน้ำอูน ลำน้ำสงคราม ลำเสียว ลำน้ำเลย ลำน้ำพอง และลำตะคอง รวมทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ เช่น หนองหาร (สกลนคร) และ บึงละหาน (ชัยภูมิ) นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำบาดาล มีปริมาณน้ำในเกณฑ์เฉลี่ย ๕-๑๐ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ที่ความลึกของบ่อประมาณ ๓๐ เมตร

คุณภาพของน้ำบาดาลมีตั้งแต่เค็มจัด กร่อย และจืด เนื่องจากพื้นที่ในแอ่งโคราชและแอ่งสกลนครจะรองรับด้วยหินเกลือ หากเจาะน้ำบาดาลลึกเกินไปอาจเจอน้ำเค็ม

๑.๕.๓) ป่าไม้ ในปี ๒๕๕๙ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน ๑๕.๖๕ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘ ของพื้นที่ภาค หรือร้อยละ ๑๕.๓ ของพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศ ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเป้าหมาย ในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศที่จะต้องมียพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ

๒) โครงข่ายคมนาคมขนส่งและการบริการสาธารณูปโภค

๒.๑) โครงข่ายถนน เชื่อมโยงกับโครงข่ายหลักของประเทศและเชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้าน สปป.ลาว กัมพูชา และสามารถเชื่อมโยงไปยังเวียดนามและจีนตอนใต้

๒.๑.๑) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒ (ถนนมิตรภาพ) เชื่อมโยงทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๑ (ถนนพหลโยธิน) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒ (อุดรธานี สกลนคร นครพนม) เชื่อมสู่ สปป.ลาว ผ่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๓ (นครพนม-แขวงคำม่วน) และมีถนนที่เชื่อมโยงอุดรธานี-หนองคาย เชื่อมสู่สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ ๑ (หนองคาย-เวียงจันทน์)

๒.๑.๒) เส้นทางแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) เชื่อมโยงจากชายแดนไทย-เมียนมา จากจังหวัดตาก-พิษณุโลก-เพชรบูรณ์ เข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๑๒ (ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ มุกดาหาร) และเชื่อมสู่ สปป.ลาว ผ่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๒ (มุกดาหาร-สะหวันนะเขต) เป็นเส้นทางเชื่อมโยงการค้า การลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง (GMS)

๒.๑.๓) เส้นทางใหม่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ๒ (East- West Economic Corridor : EWEC ๒) เชื่อมโยงจากภาคกลางของเวียดนามในจังหวัดกว๋างนาม เข้าสู่ สปป.ลาว ทางด้านตากตะอ็อก ผ่านแขวงเซกอง แขวงจำปาศักดิ์ สปป.ลาว และเข้าสู่ไทยที่ด่านวังเต่า-ช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี

๒.๒) รถไฟ มีเส้นทางเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศบริเวณภาคกลางและพื้นที่โครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ๓ เส้นทาง ได้แก่ ๑) กรุงเทพฯ-หนองคาย เชื่อมสู่ สปป.ลาว ๒) กรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ๓) สายใหม่ เชื่อมโยงบ้านไผ่ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด มุกดาหาร นครพนม

๒.๓) สนามบิน มี ๙ แห่ง เป็นสนามบินนานาชาติ ๒ แห่ง คือ อุดรธานี และอุบลราชธานี และสนามบินภายในประเทศ ๗ แห่ง ได้แก่ ขอนแก่น นครพนม นครราชสีมา สกลนคร บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด และเลย

๒.๔) ด้านชายแดน มี ๑๕ ด้านถาวร ๒๓ จุดผ่อนปรน ที่เป็นจุดเชื่อมโยงการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

๒.๕) แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่อยู่ระหว่างดำเนินการในภาค ได้แก่ รถไฟความเร็วสูง (กรุงเทพฯ-นครราชสีมา) รถไฟทางคู่ (ชุมทางถนนจิระ-ขอนแก่น) ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์บางปะอิน-นครราชสีมา)

๒.๖) บริการสาธารณูปโภค

๒.๖.๑) ไฟฟ้า มีระบบสายส่งเชื่อมโยงกับระบบสายส่งของประเทศและมีเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า ที่สำคัญ ได้แก่ เขื่อนอุบลรัตน์ (ขอนแก่น) เขื่อนจุฬาภรณ์ (ชัยภูมิ) เขื่อนลำตะคอง (นครราชสีมา) และเขื่อนสิรินธร (อุบลราชธานี)

๒.๖.๒) ประปา มีระบบบริการประปาครอบคลุมพื้นที่เขตเมือง ประกอบด้วย การประปาส่วนภูมิภาค มีหน่วยงานระดับเขต ๓ แห่ง คือ สำนักงานเขตประปาเขต ๖ (ขอนแก่น) สำนักงานประปาเขต ๗ (อุดรธานี) และสำนักงานประปาเขต ๘ (อุบลราชธานี)

๓) สภาพเศรษฐกิจและรายได้

๓.๑) ภาพรวมเศรษฐกิจ

๓.๑.๑) อัตราการเติบโตและขนาดเศรษฐกิจของภาคมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับประเทศ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค ณ ราคาประจำปี ๒๕๖๒ เท่ากับ ๑,๕๙๖,๐๙๔ ล้านบาท คิดเป็นเพียง ร้อยละ ๙.๔ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ ซึ่งมีสัดส่วนเล็กลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๕ ที่มีสัดส่วนร้อยละ ๑๐.๓ ของประเทศ สำหรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ขยายตัวร้อยละ ๒.๖ ต่ำกว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่ขยายตัวร้อยละ ๓.๕ และมีการขยายตัวชะลอตัวลงเฉลี่ยต่ำกว่าการขยายตัวในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๙ โดยในปี ๒๕๖๒ เศรษฐกิจของภาคชะลอตัวลงร้อยละ ๐.๑ ซึ่งเป็นในทิศทางเดียวกับระดับประเทศ ที่ขยายตัวชะลอตัวลงร้อยละ ๒.๓

๓.๑.๒) ภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทเป็นฐานรายได้ใหม่ ในขณะที่ ภาคเกษตรที่เป็นฐานรายได้เดิมมีบทบาทลดลง โครงสร้างหลักทางเศรษฐกิจขับเคลื่อนโดยภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตร ใน ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ภาคบริการ มีสัดส่วนถึงร้อยละ ๕๘.๖ ส่วนใหญ่เป็นการค้าส่งค้าปลีก การศึกษา และบริการการเงิน ภาคเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๐ ของผลิตภัณฑ์ภาค ส่วนใหญ่เป็นการผลิตพืช และภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วนร้อยละ ๒๑.๔ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรม อาหารและเครื่องดื่ม เมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ ๔๖.๑ ภาคเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๐ และภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๗ โดยภาคบริการและภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ภาคเกษตรมีความสำคัญน้อยลง ซึ่งรายได้หลักของภาคมาจากภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรม ที่มีบทบาทเป็นฐานรายได้ใหม่ของภาคจากนโยบายการปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่การเป็นฐานเศรษฐกิจชีวภาพและการเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศ

๓.๑.๓) การลงทุนใหม่ในภาคมีน้อยส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือขยายตัวร้อยละ ๒.๖ ชะลอตัวลงจากการขยายตัวในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวร้อยละ ๒.๙ แต่ยังคงต่ำกว่าการขยายตัวของระดับประเทศที่ร้อยละ ๓.๕ โดยขยายตัวได้ดีในภาคอุตสาหกรรม ส่วนภาคเกษตร และภาคบริการชะลอตัวลง โดยขยายตัวร้อยละ ๔.๕ ๑.๑ และ ๒.๔ ตามลำดับ สำหรับสัดส่วนการขอรับการส่งเสริมการลงทุนในช่วงปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๓ มีจำนวนโครงการขอรับการส่งเสริมการลงทุนสัดส่วนเพียงร้อยละ ๕.๒ และเงินลงทุนเพียงร้อยละ ๒.๙ ของประเทศ

๓.๑.๔) รายได้เฉลี่ยต่อประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของคนทั้งประเทศ ในปี ๒๕๖๒ ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (GRP per capita) เท่ากับ ๘๖,๑๗๑ บาทต่อคนต่อปี ต่ำกว่าระดับประเทศมากกว่า ๒.๘ เท่า โดยกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ มีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวต่ำที่สุดที่ ๗๐,๔๘๙ บาทต่อคนต่อปี และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑ มีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวสูงที่สุดในกลุ่มที่ ๙๔,๑๙๖ บาทต่อคนต่อปี

๓.๑.๕) เศรษฐกิจกระจุกตัวเฉพาะเมืองหลักที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจเกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองภายในภาค ในปี ๒๕๖๒ จังหวัดนครราชสีมา มีสัดส่วนการผลิตร้อยละ ๑๙.๐ ของภาค และจังหวัดขอนแก่น มีสัดส่วนการผลิตร้อยละ ๑๓.๔ ของภาค ในขณะที่จังหวัดอำนาจเจริญ บึงกาฬ มุกดาหาร หนองบัวลำภู และยโสธร มีขนาดเศรษฐกิจเล็กที่สุดของภาค แต่ละจังหวัดมีสัดส่วนไม่ถึงร้อยละ ๒.๐ ของภาคส่งผลต่อการสร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดขึ้นในพื้นที่

๓.๒) เศรษฐกิจรายสาขา

๓.๒.๑) ภาคเกษตร

๑) มีบทบาทเป็นแหล่งผลิตพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศแต่เป็นพืชเชิงเดี่ยว พืชพืชน้ำฝนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลผลิตภาพต่ำ ในขณะที่เกษตรอินทรีย์ และเกษตรปลอดภัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในด้านเป็นฐานรายได้หลักของประชากรส่วนใหญ่ และการจ้างงาน ในปี ๒๕๖๒ ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร มีมูลค่า ๓๐๘,๕๗๕ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๙.๓ ของผลิตภัณฑ์ภาคพืชหลักที่สำคัญของภาค ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน และมันสำปะหลัง โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดของประเทศ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ ในพื้นที่ตอนกลางและตอนล่างของภาค โดยเฉพาะพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และทุ่งสัมฤทธิ์ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์ แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในภาพรวมต่ำกว่าระดับประเทศ เนื่องจากทำการเกษตรแบบดั้งเดิมใช้สารเคมีสูง ซึ่งในแต่ละปีมีการนำเข้าวัตถุดิบทางเกษตร เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๓ พันล้านบาทต่อปีเป็นภาคที่มีพื้นที่ปลูกอ้อยและมันสำปะหลังมากที่สุดของประเทศ โดยอ้อยส่วนใหญ่ปลูกในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และอุดรธานี และมันสำปะหลัง ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ และอุดรธานี สำหรับการปลูก ข้าวอินทรีย์ มีแนวโน้มขยายพื้นที่มากขึ้น ปัจจุบันแหล่งปลูกข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยร้อยละ ๘๐.๐ อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ (จังหวัดยโสธร สุรินทร์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด) และจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนอีกร้อยละ ๒๐.๐ อยู่ในภาคเหนือตอนบน ตลาดข้าวอินทรีย์ ส่วนใหญ่ส่งออกต่างประเทศ โดยเฉพาะสหภาพยุโรป

๒) มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุดแต่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย พื้นที่ถือครองทำการเกษตรต่อครัวเรือนมากกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ ในปี ๒๕๖๒ มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร รวม ๖๓.๘๖ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๘ ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งประเทศ โดยพื้นที่เกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ค่อนข้างราบ เหมาะสำหรับการปลูกข้าวและพืชไร่ มีความเหมาะสมในการทำเกษตรแปลงใหญ่ ขณะที่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีพื้นที่เกษตรไม่มากเนื่องจากเป็นภูเขาสูงสลับที่ราบเชิงเขา และมีขนาดฟาร์มเล็กมากประมาณ ๑๐ ไร่ต่อครัวเรือน จึงเหมาะกับเกษตรแบบประณีตหรือเกษตรอินทรีย์ จังหวัดที่มีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรต่ำสุดของภาคซึ่งส่วนใหญ่มีปัญหาด้านความยากจน ได้แก่ จังหวัด

ขอนแก่น นครพนม กาฬสินธุ์และศรีสะเกษ โดยมีเนื้อที่ถือครอง ๑๒.๐ ๑๒.๓ ๑๓.๑ และ ๑๓.๒ ไร่ต่อครัวเรือน ตามลำดับ

๓) การเพิ่มพื้นที่ชลประทานมีข้อจำกัดด้านกายภาพไม่สามารถพัฒนาโครงการขนาดใหญ่เพื่อเพิ่มปริมาณการกักเก็บให้เพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดปี พื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ โดยในปี ๒๕๖๒ มีพื้นที่ชลประทานประมาณ ๗.๙ ล้านไร่ และมีสัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรร้อยละ ๑๒.๓ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่มีสัดส่วนร้อยละ ๒๓.๒ โดยพื้นที่โครงการชลประทานของภาคส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๑ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ มีสัดส่วนร้อยละ ๓๓.๙ ๓๑.๓ และ ๑๙.๖ ของพื้นที่ชลประทานทั้งภาค ตามลำดับ แต่ยังมีสัดส่วนพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรค่อนข้างต่ำเพียงร้อยละ ๑๒.๓ จึงเป็นข้อจำกัดในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ทั้งการเก็บกักน้ำในฤดูแล้ง และชะลอน้ำในช่วงฤดูฝนไม่ให้เกิดความเสียหาย

๓.๒.๒) ภาคอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมดั้งเดิมแปรรูปสินค้าเกษตรขั้นต้นเพื่อส่งออกไปเพิ่มมูลค่าในพื้นที่อื่นและมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับประเทศภาคอุตสาหกรรมในปี ๒๕๖๒ มีสัดส่วนในโครงสร้างเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ ๒๑.๔ และคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ ๖.๕ เมื่อเทียบกับมูลค่าภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ผลิตภัณฑ์ภาคอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ขยายตัวเพียงร้อยละ ๔.๑ ชะลอตัวลงเมื่อเทียบกับในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๔.๕ ต่อปีสาขาอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มมีสัดส่วนสูงที่สุด โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๑.๙ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ โดยลดลงจากสัดส่วนร้อยละ ๖๕.๖ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ รองลงมาเป็นการผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์การผลิตผลิตภัณฑ์และพลาสติก การผลิตเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี การผลิตเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย และการผลิตผลิตภัณฑ์อื่นที่ทำจากโลหะที่มีสัดส่วนเท่ากับ ๘.๙ ๗.๒ ๓.๙ ๓.๘ และ ๒.๔ ตามลำดับ โดยอุตสาหกรรมของภาคส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ตามเมืองหลัก อาทิ จังหวัดขอนแก่น และนครราชสีมา โครงสร้างการผลิตอุตสาหกรรมยังอยู่ในกลุ่ม อาหารและเครื่องดื่ม ส่วนอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก และสิ่งทอเริ่มมีบทบาทมากขึ้นและเป็นฐานสร้างรายได้ใหม่ให้กับภาค ซึ่งอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์กระจุกตัวในจังหวัด นครราชสีมา ร้อยละ ๙๗.๙ ของภาค ส่วนอุตสาหกรรมสิ่งทอส่วนใหญ่กระจายอยู่ทุกจังหวัด โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนมากที่สุด ๕ อันดับแรกของภาค ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม นครราชสีมา ชัยภูมิ และ อุดรธานี สำหรับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา อุดรธานีบึงกาฬ และบุรีรัมย์ สำหรับอุตสาหกรรมที่เคยเป็นฐานรายได้เดิมของภาค เริ่มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อาทิ อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายจากร้อยละ ๓.๑ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๓.๔ ของสาขาอุตสาหกรรม โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนมากที่สุด ๕ อันดับแรกของภาค ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น สุรินทร์ นครราชสีมา อุบลราชธานี และ ร้อยเอ็ด สำหรับอุตสาหกรรมพลังงานทดแทน (เอทานอล) ปัจจุบันมีผู้ประกอบการเปิดดำเนินการแล้ว ๘ ราย ปริมาณการผลิตเฉลี่ย ๒.๓ ล้านลิตรต่อวัน หรือร้อยละ ๓๘.๕ ของการผลิตรวมทั้งประเทศ

๓.๒.๓) การค้าชายแดน

๑) การค้าชายแดนขยายตัวอย่างก้าวกระโดดแต่ขาดความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่ การผลิตภายในภาคสินค้าส่วนใหญ่มาจากนอกภาค มูลค่าการค้าชายแดนและมูลค่าการค้าผ่านแดนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี ๒๕๖๓ มีมูลค่ารวม ๓๘๔,๒๒๒.๘๐ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑ ของการค้าชายแดนทั้งประเทศเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๒ ร้อยละ ๑๔.๖ เกินดุลการค้า ๒๑,๙๑๔.๒๐ ล้านบาท แบ่งเป็นการส่งออก ๒๐๓,๐๖๘.๕๐ ล้านบาท และการนำเข้า ๑๘๑,๑๕๔.๓๐ ล้านบาท จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศจีน สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง รถยนต์และส่วนประกอบผลไม้สดแช่แข็ง และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ สินค้าส่งออกส่วนใหญ่ผลิตจากนอกภาค สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ทองแดงและผลิตภัณฑ์ สินค้าอุปโภคและบริโภค และไม้แปรรูป เป็นต้น ด้านการค้าชายแดนที่มีสัดส่วนการค้าสูงที่สุด ได้แก่ ด้านหนองคาย มีสัดส่วนร้อยละ ๓๘.๖ ของมูลค่าการค้าชายแดน รองลงมา ได้แก่ ด้านมุกดาหาร ร้อยละ ๒๕.๗ ด้านพิบูลมังสาหาร ร้อยละ ๑๓.๗ ด้านท่าลี่ ร้อยละ ๑๐.๖ และด้านนครพนม ร้อยละ ๙.๙ ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มูลค่าการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๙.๑ สะท้อนถึงเมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวเฉลี่ย ร้อยละ ๑๙.๕ เนื่องจากการค้าชายแดนไทย-ลาว ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าที่มีมูลค่าการค้าชายแดนสูงสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือหดตัวลงเฉลี่ยร้อยละ ๑.๑ เมื่อเทียบกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ขยายตัวร้อยละ ๑๒.๘ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสินค้านำเข้าสำคัญ เช่น ทองแดงและผลิตภัณฑ์ และเครื่องรับส่งสัญญาณและอุปกรณ์ติดตั้ง หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๗.๕ และ ๑๒.๔ ตามลำดับ ตามราคาในตลาดโลกที่ปรับลดลง

๒) สินค้าส่งออกส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร สินค้าอุปโภคบริโภคและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จากนอกภาค จำแนกตามประเทศคู่ค้าของภาคพบว่า ในปี ๒๕๖๓ การค้ากับ สปป.ลาว มีมูลค่าการค้า เท่ากับ ๑๕๗,๐๕๓.๖๘ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๐.๙ ของมูลค่าการค้าชายแดนทั้งภาค ขยายตัวลดลงร้อยละ ๑.๔ เนื่องจากผู้ประกอบการไทยเผชิญกับข้อจำกัดด้านการส่งออกจากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ โดยผ่านด่านศุลกากรหนองคาย ด้านมุกดาหาร ด้านพิบูลมังสาหาร และด้านนครพนม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๘.๖ ๒๕.๗ ๑๓.๗ และ ๙.๙ ตามลำดับของมูลค่าการค้า โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง สินค้าปศุสัตว์ รถยนต์นั่ง และสินค้าอุตสาหกรรมสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า ทองคำ ผักและของปรุงแต่งจากผัก และทองแดง และผลิตภัณฑ์การค้ากับจีนตอนใต้มีมูลค่าการค้า ๑๕๓,๘๗๓.๔๓ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๐.๐ ในปี ๒๕๖๓ ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๔๙.๕ สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ผลไม้แช่แข็ง เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ยางพารา ผลิตภัณฑ์ยาง และไม้แปรรูป สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่อง คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ เครื่องรับส่งสัญญาณและอุปกรณ์ การค้ากับเวียดนาม มีมูลค่าการค้า ๕๔,๙๘๑.๑๐ ล้านบาท หดตัวลงร้อยละ ๑๓.๙ และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๔.๓ แนวโน้มมีความสำคัญมากขึ้น มีสินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ผลไม้สดแช่แข็ง เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์และอุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์ สินค้านำเข้า ได้แก่ เครื่องรับส่งวิทยุและสื่อสาร เคมีภัณฑ์ และไดโอดทรานซิสเตอร์สำหรับการค้ากับกัมพูชามีสัดส่วนเพียงร้อยละ ๔.๘ ของมูลค่าชายแดนทั้งภาคขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐๑.๐ สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์สินค้าปศุสัตว์อื่น ๆ รถยนต์นั่ง รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ผักและของปรุงแต่งจากผัก อะลูมิเนียมและผลิตภัณฑ์และสายเคเบิล

๓) ด้านมุกดาหาร นครพนม และหนองคายมีบทบาทเป็นประตูการค้าที่สำคัญในการเชื่อมโยงกับเวียดนามและจีนตอนใต้ เส้นทางการค้าชายแดนและผ่านแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สำคัญไปยัง สปป.ลาว จีนตอนใต้ และเวียดนามมี ๓ เส้นทาง คือ เส้นทางที่ ๑. เส้นทาง R๙ ออกจากไทย ณ ด้านมุกดาหาร (สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๒) ไปยังแขวงสะหวันนะเขต แล้วไปถึงชายแดนลาวเวียดนามที่ด่านแดนสะหวัน แล้วเข้าเวียดนามที่ด่านลาวบาว เมืองกวางจิ ซึ่งมีเขตเศรษฐกิจพิเศษลาวบาว ไป สิ้นสุดที่เมืองดองฮา โดยสามารถเดินทางไปยังทางใต้ของเวียดนาม ได้แก่ เมืองเว้ เมืองดานัง เมืองโฮจิมินห์ หรือขึ้นไปทางเหนือยังกรุงฮานอย ไปยังเมืองล้งซาน เมืองผิงเสียง ประเทศจีน และต่อไปถึงนครหนานหนิง มณฑลกว่างซีได้อีกเส้นทางหนึ่ง เส้นทางที่ ๒. เส้นทาง R ๑๒ จากด่านนครพนม (สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๓) ไปยังด่านท่าแขก แขวงคำม่วน สปป.ลาว ไปเมืองกวางบิน เมืองลางซอน ของเวียดนาม เข้าสู่จีน โดยผ่านด่านผิงเสียง มณฑลกว่างซี ซึ่งเมืองผิงเสียงมี “ตลาดผลไม้เมืองผิงเสียง” ในภาคใต้ของจีน ซึ่งเป็นตลาดที่สามารถใช้เป็นประตูให้กับผลไม้ไทยเข้าสู่ตลาดจีนได้มีความสะดวกสบาย มีการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ดี เส้นทางที่ ๓. เส้นทางรถไฟระยะทางประมาณ ๔๑๔ กิโลเมตร สามารถลำเลียงทั้งสินค้าและผู้โดยสารจากไทยผ่าน สปป.ลาว ไปยังประเทศจีนตอนใต้โดยเชื่อมโยงที่จังหวัดหนองคาย ดังนี้ หนองคาย-เวียงจันทน์-วังเวียง-หลวงพระบาง-อุดมไซ-หลวงน้ำทา-บ่อเต็น-จีนตอนใต้

๓.๒.๔) การท่องเที่ยว

๑) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในภาค ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้หดตัวเฉลี่ยร้อยละ ๗.๕ และ ๖.๔ ตามลำดับ หากเปรียบเทียบในปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ รายได้จากการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๗ ต่อปี สูงกว่าระดับประเทศที่ขยายตัวร้อยละ ๘.๒ และมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๕.๖ สูงกว่าระดับประเทศ ที่ขยายตัวร้อยละ ๔.๗ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่กว่าร้อยละ ๙๖.๐ เป็นชาวไทย สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ ๔.๐

๒) แหล่งท่องเที่ยวมีหลากหลายแต่ส่วนใหญ่อยู่ทางไกลและมีข้อจำกัดในการพัฒนา เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ภูหลวง ภูเรือ และภูกระดึง จังหวัดเลย รวมทั้งการท่องเที่ยวประเพณีวัฒนธรรมที่มีช่วงเวลาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี และการท่องเที่ยวบริเวณเมืองชายแดนริมแม่น้ำโขงเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน โดยแหล่งท่องเที่ยวกระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ของภาคซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของหน่วยงานราชการซึ่งมีกฎระเบียบในการนำมาใช้ประโยชน์เชิงธุรกิจ

๓) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนในภาคมากกว่านักท่องเที่ยวจากภายนอก มีการใช้จ่ายและระยะเวลาพักจํานวนน้อย โดยในปี ๒๕๖๓ มีนักท่องเที่ยวจำนวน ๒๓.๓๓ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐ ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งประเทศ มีรายได้จากการท่องเที่ยว ๔๗,๙๗๘.๕๒ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๖.๑ ของรายได้ท่องเที่ยวทั้งประเทศ และรายได้จากการท่องเที่ยวของภาคส่วนใหญ่เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ ๙๘.๕ ชาวต่างชาติร้อยละ ๑.๕ ระยะเวลาพำนักร้อยละ ๒.๕๖ ยังคงเดิมอยู่ที่ ๒.๓๑ วัน เมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๙ และค่าใช้จ่ายต่อหัว เพิ่มขึ้นจาก ๑,๑๓๔.๗๕ บาทต่อวัน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๑,๓๐๔.๗๑ บาทต่อวัน ในปี ๒๕๖๒ จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงร้อยละ ๔๖.๘ แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวไทย จำนวน ๒๒,๙๗๙,๔๗๔ คน ลดลงร้อยละ ๔๕.๔ และนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน ๓๔๖,๕๐๕ คน ลดลงถึงร้อยละ ๘๐.๔ รายได้จากการท่องเที่ยวลดลงที่ร้อยละ ๕๑.๙ อย่างไรก็ตามรายได้จากการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังลดลงน้อยกว่าระดับประเทศที่ลดลงร้อยละ ๗๑.๐

ทั้งนี้ มีผลทำให้สัดส่วนนักท่องเที่ยวไทยต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติมากขึ้นในปี ๒๕๖๓ โดยในปี ๒๕๖๒ ที่มีสัดส่วนนักท่องเที่ยวไทยต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ ๙๖.๐ และ ๔.๐ เป็นร้อยละ ๙๘.๕ และ ๑.๕ ในปี ๒๕๖๓

๔) อีสานล่างเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยวจากนอกภาค เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ในปี ๒๕๖๓ มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างสูงสุดประมาณ ๑๑.๐๑ ล้านคนต่อปี สร้างรายได้ประมาณ ๒๑,๙๕๘.๔๐ ล้านบาทต่อปี โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ วน้ำ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีนักท่องเที่ยวประมาณ ๗.๙๖ ล้านคนต่อปี สร้างรายได้ ๑๕,๔๐๖.๕๖ ล้านบาทต่อปี แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ อาทิ ค่าชะโนด และพระธาตุพนม ในพื้นที่ตอนกลางของภาค มีนักท่องเที่ยวประมาณ ๔.๓๕ ล้านคนต่อปี สร้างรายได้ ๑๐,๖๑๓.๕๖ ล้านบาทต่อปี ในส่วนการท่องเที่ยวระดับจังหวัด จังหวัดนครราชสีมามีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้มากที่สุด ส่วนจังหวัดหนองบัวลำภู อำนาจเจริญ และยโสธร มีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ต่ำที่สุด ทั้งนี้การท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีปัญหาในหลายด้าน อาทิ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอยู่ห่างไกลกัน การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมมีปฏิทินการท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาสั้นๆ สิ่งอำนวยความสะดวกและ บุคลากรด้านการท่องเที่ยวขาดมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวกระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ของภาคแต่ส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลและมีข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์รวมถึงขาดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวและปฏิทินการท่องเที่ยว

๕) การท่องเที่ยวยังขาดกิจกรรมและสินค้าที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายและใช้เวลาท่องเที่ยวให้นานขึ้น โดยในปี ๒๕๖๒ มีค่าใช้จ่ายที่ ๑,๓๐๔.๗๑ บาท/คน/วัน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่มีค่าใช้จ่าย ๓,๘๘๑.๘๐ บาท/คน/วัน สำหรับระยะเวลาพำนักรต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศเช่นเดียวกัน โดยมีจำนวน ๒.๓๑ วัน ในขณะที่ประเทศมีค่าเฉลี่ย ๓.๐๒ วัน ซึ่งทั้งสองรายการมีค่าต่ำสุดของทุกภาค โดยมีสาเหตุหนึ่งจากการที่สัดส่วนของนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงที่มีการใช้จ่ายต่อครั้งสูง ด้านอุปทานการท่องเที่ยวยังขาดคุณภาพและมาตรฐานในระดับสากลตลอดจนกิจกรรมและความเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีน้อย

๖) การท่องเที่ยวขยายตัวในเมืองหลักที่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าเมืองรอง ในปี ๒๕๖๒ (เนื่องจากปี ๒๕๖๓ เป็นปีที่มีสถานการณ์ไม่ปกติ) จังหวัดที่มีสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุดส่วนใหญ่เป็นเมืองท่องเที่ยวหลัก คือ จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น อุดรธานีและอุบลราชธานี โดยมีสัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวร้อยละ ๒๖.๔ ๑๘.๑ ๑๑.๙ และ ๗.๑ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม พบว่า เมืองท่องเที่ยวรอง เช่น จังหวัดเลย หนองคาย มุกดาหาร บุรีรัมย์และสุรินทร์มีสัดส่วนการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีการขยายตัวของรายได้การท่องเที่ยวในอัตราที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น โครงการท่องเที่ยวชุมชน ท่องเที่ยววัฒนธรรม ดำเนินการโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง ดำเนินการโดยคณะกรรมการการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง ที่ส่งเสริมพื้นที่เมืองรองและชุมชนเพื่อกระจายรายได้และสร้างสมดุลเชิงพื้นที่ในการท่องเที่ยว

๗) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ในปี ๒๕๖๓ จังหวัดที่เป็นเมืองท่องเที่ยวหลักและมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ มีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ลดลง โดยจังหวัดอุบลราชธานี นครราชสีมา ขอนแก่น และอุดรธานี มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ร้อยละ ๕๐.๐ ๔๗.๑ ๔๕.๗ และ ๔๔.๔ ตามลำดับ รวมทั้งจังหวัดอุบลราชธานี ขอนแก่น อุดรธานี และนครราชสีมา มีรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๕๗.๓ ๕๒.๐ ๕๐.๒ และ ๔๘.๘ ตามลำดับ และเมืองท่องเที่ยวรองได้รับผลกระทบ เช่นเดียวกับกับเมืองท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร บุรีรัมย์ หนองคาย สุรินทร์ และเลย โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงร้อยละ ๖๑.๒ ๖๑.๑ ๕๔.๙ ๕๓.๕ และ ๔๖.๒ ตามลำดับ จากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-๑๙) ส่งผลให้พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นการท่องเที่ยวแบบ New Normal การเดินทางเป็นหมู่คณะลดลง และปรับเปลี่ยนรูปแบบไปสู่การท่องเที่ยวเป็นกลุ่มขนาดเล็กที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจง ซึ่งการท่องเที่ยวของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำเป็นต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องและตอบโต้ภัยกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวคุณภาพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งการยกระดับมาตรฐานสถานที่ท่องเที่ยวหรือมาตรฐานความปลอดภัย ด้านสุขอนามัย นอกจากนี้ยังต้องเสริมสร้างการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและระหว่าง จังหวัดเพื่อรองรับการเดินทางด้วยตนเองและการท่องเที่ยวในระยะใกล้ที่เน้นการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว การสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชนและหาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ เช่น การท่องเที่ยวเพื่อกระจายแหล่งท่องเที่ยวและลดความแออัดในสถานที่ท่องเที่ยวกระแสหลัก

๓.๓) เศรษฐกิจระดับครัวเรือน

๓.๓.๑) ครัวเรือนส่วนใหญ่พึ่งพิงรายได้หลักจากภาคเกษตรเพียงอย่างเดียวมีความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านรายได้ โดยในปี ๒๕๖๒ มีรายได้เฉลี่ย ๒๐,๖๐๐ บาทต่อเดือน ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งประเทศที่ ๒๖,๐๑๘ บาทต่อเดือน

๓.๓.๒) ความไม่แน่นอนของรายได้จากภาคเกษตรมีผลต่อภาระหนี้สินครัวเรือน โดยในปี ๒๕๖๒ มีจำนวนครัวเรือนที่เป็นหนี้ ๓.๔๑ ล้านครัวเรือน มากกว่าทุกภาคหรือมีสัดส่วนร้อยละ ๓๕.๐ ของครัวเรือนที่เป็นหนี้ทั้งประเทศและหนี้สินครัวเรือนของภาคเฉลี่ยเท่ากับ ๑๘๐,๒๒๘ บาท เพิ่มขึ้นจาก ๑๖๐,๖๗๕ บาท ในปี ๒๕๕๘ และสูงกว่าหนี้สินต่อครัวเรือนเฉลี่ยทั้งประเทศที่ ๑๖๔,๐๕๕ บาท โดยหนี้สินสูงขึ้น จากราคาสินค้าเกษตรตกต่ำและต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ทำให้รายได้ไม่พอรายจ่าย เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่กู้ยืมใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อทำการเกษตรและนำไปใช้ลงทุนในสินทรัพย์ เช่น บ้าน รถยนต์ มากกว่าการกู้ยืมเพื่อการศึกษา

๔) ประชากรและสังคม

๔.๑) ประชากร

๔.๑.๑) ประชากรมีมากเป็น ๑ ใน ๓ ของประเทศแต่กระจุกตัวในเมืองใหญ่ ในขณะที่อัตราการเพิ่มประชากรลดลงมากกว่าประเทศแนวโน้มเกิดปัญหาอัตราพึ่งพิงสูง ปี ๒๕๖๒ มีจำนวนประชากร ๒๒.๐๑ ล้านคน หรือร้อยละ ๓๓.๑ ของประเทศ เพิ่มขึ้นจาก ๒๑.๙๕ ล้านคน ในปี ๒๕๕๙ และมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรในช่วงปี ๒๕๕๙-๒๕๖๒ โดยเฉลี่ยร้อยละ ๐.๑ ต่ำกว่าประเทศที่มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ ๐.๓ โดยจังหวัดนครราชสีมามีประชากรมากที่สุด ๒.๖๕ ล้านคน รองลงมา คือ จังหวัดอุบลราชธานี มีประชากร ๑.๘๗ ล้านคน และจังหวัดขอนแก่น มีประชากร ๑.๘๑ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐ ๘.๕ และ ๘.๒ ของประชากรภาค ตามลำดับ

๔.๑.๒) การเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุยังเน้นการช่วยเหลือด้านสวัสดิการมากกว่าการเพิ่มศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พึ่งตนเอง โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น โดยในปี ๒๕๖๒ มีสัดส่วนประชากรสูงอายुर้อยละ ๑๖.๒ ต่ำกว่าร้อยละ ๑๖.๙ ของสัดส่วนผู้สูงอายุระดับประเทศ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๓.๔ ในปี ๒๕๕๙ จึงทำให้ประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น จากประชากรวัยแรงงาน ๕.๕๑ คน ดูแลผู้สูงอายุ ๑ คน ในปี ๒๕๕๙ เป็นประชากรวัยแรงงาน ๔.๑๔ คน ดูแลผู้สูงอายุ ๑ คน ในปี ๒๕๖๒

๔.๑.๓) การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมืองมีผลต่อพฤติกรรมกรรมการบริโภค สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและผลิตสินค้าใหม่ ๆ มากขึ้น ปี ๒๕๕๙ มีประชากรเมืองจำนวน ๔.๔๕ ล้านคน หรือร้อยละ ๒๐.๓ ของประชากรทั้งภาค ในปี ๒๕๖๒ เพิ่มขึ้นเป็น ๔.๔๖ ล้านคน หรือร้อยละ ๒๐.๓ ของประชากรทั้งภาค ในช่วงปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒ จังหวัดชัยภูมิมีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองมากที่สุด ร้อยละ ๑๙.๑ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร และอุบลราชธานีมีอัตราการเพิ่มของประชากรเมืองร้อยละ ๑.๔ และ ๑.๒ ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเมืองที่กำลังขยายตัวทั้งด้านเศรษฐกิจ และการศึกษา เกิดโอกาสในการประกอบ อาชีพและการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของคนเมือง

๔.๒) แรงงาน

แรงงานภาคเกษตรเปลี่ยนไปสู่ภาคบริการมากขึ้นในขณะที่มีพื้นฐานความรู้ระดับประถมศึกษา ส่วนแรงงานฝีมือมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นแต่ยังมีน้อยเสี่ยงต่อการปรับการผลิตภาคไปสู่สินค้ามูลค่าเพิ่มสูง ในปี ๒๕๖๒ มีกำลังแรงงาน ๙.๓๙ ล้านคน ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร ร้อยละ ๕๒.๒ ของกำลังแรงงานของภาค จำนวนแรงงานที่มีความรู้ระดับประถมลดลง จากร้อยละ ๕๗.๒ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๕๔.๔ ในปี ๒๕๖๒ มีความรู้ระดับมัธยมต้น เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๔.๙ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๖.๑ ในปี ๒๕๖๒ ระดับมัธยมปลาย เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๒.๔ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๑๓.๒ ในปี ๒๕๖๒ แรงงานระดับอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒.๐ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๒.๑ ในปี ๒๕๖๒ และระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๘.๗ ในปี ๒๕๕๙ เป็นร้อยละ ๘.๙ ในปี ๒๕๖๒

๔.๓) การศึกษา

๔.๓.๑) มีสถาบันการศึกษาครอบคลุมทุกพื้นที่และมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่มากขึ้น โดยระดับอุดมศึกษาครอบคลุมเกือบทุกจังหวัด แยกเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ๓๖ แห่ง เอกชน ๑๐ แห่ง และสถาบันวิทยาลัยชุมชน ๗ แห่ง ในจำนวนนี้เป็นสถาบันวิจัย ๑๒ แห่ง ซึ่งมากที่สุดในประเทศ

๔.๓.๒) คนอยู่ในระบบการศึกษาภาคบังคับนานขึ้น ในขณะที่การศึกษาผ่านระบบออนไลน์เป็นทางเลือกในอนาคต ประชากรมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย เพิ่มขึ้นจาก ๘.๕๒ ปี ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๘.๘๑ ปีในปี ๒๕๖๒ ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่มีปีการศึกษาเฉลี่ย ๙.๖๕ ปี โดยจังหวัดที่มีปีการศึกษาเฉลี่ยสูงสุด คือ จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยสูงสุด ๙.๕๓ ปี รองลงมา ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา หนองคาย และมหาสารคาม ๙.๒๓ ๙.๑๕ และ ๙.๑๕ ปี ตามลำดับ จังหวัดอุบลราชธานี มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยต่ำสุดที่ ๘.๒๔ ปีสำหรับจำนวนครัวเรือนที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เพิ่มขึ้นจาก ๒.๖๔ ล้านครัวเรือน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๓.๖๗ ล้านครัวเรือน ในปี ๒๕๖๒ โดยจังหวัดที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต มากที่สุดคือ จังหวัดนครราชสีมา ขอนแก่น และอุบลราชธานี ๕๗๔,๕๕๗ ๓๕๙,๙๒๑ และ ๓๓๑,๑๓๗ ครัวเรือน ตามลำดับ จังหวัดอำนาจเจริญ เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตต่ำสุดที่ ๕๒,๘๘๕ ครัวเรือน

๔.๓.๓) ผลคะแนน O-NET อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าประเทศเนื่องจากขาดโอกาสในการ เข้าถึงแหล่งเรียนรู้เสริมนอกหลักสูตร โดยผลการสอบ O-NET ชั้น ม.๓ (๔ วิชาหลัก) ในปีการศึกษา ๒๕๕๙ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๓๔.๑ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๓๔.๗ ในปี ๒๕๖๒ เมื่อพิจารณาในรายวิชา พบว่า วิชาภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดที่ ร้อยละ ๕๓.๗ วิชาที่มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยร้อยละ ๕๐.๐ เช่นเดียวกับประเทศ ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ ๒๔.๗ รองลงมาคือ วิชาวิทยาศาสตร์ร้อยละ ๒๙.๖ และ วิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ ๓๐.๘ สาเหตุสำคัญมาจากความไม่พร้อมของเด็กวัยเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน หรือเนื้อหาหลักสูตรไม่ครอบคลุมเนื้อหาของข้อสอบ ขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ ขาดโอกาสในการเข้าถึง แหล่งเรียนรู้เสริมนอกหลักสูตร และมาตรฐานของโรงเรียนที่แตกต่างกัน

๔.๔) สาธารณสุข

๔.๔.๑) สถานบริการสาธารณสุขครอบคลุมทุกพื้นที่แต่ยังมีความเหลื่อมในแต่ละพื้นที่ ประชาชนในจังหวัดขนาดใหญ่เข้าถึงบริการสาธารณสุขทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพมากกว่าประชาชนในจังหวัดขนาดเล็ก ในปี ๒๕๖๒ มีจำนวนโรงพยาบาลรัฐบาล ๓๓๘ แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) ๓๐๓ แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป (รพท.) ๒๕ แห่ง และโรงพยาบาลศูนย์ (รพศ.) ๑๐ แห่ง ส่วนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีจำนวน ๓,๔๘๓ แห่ง สัดส่วนแพทย์ต่อประชากรมีแนวโน้มดีขึ้น จากแพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๓,๓๓๘ คน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๒,๖๒๓ คน ในปี ๒๕๖๒ และมีแพทย์เฉพาะทางที่เชี่ยวชาญ ด้านการรักษาโรคไต โรคหัวใจ มะเร็งท่อน้ำดี และการผ่าตัดในอุ้งน้ำดี อย่างไรก็ตามบุคลากรทางการแพทย์ ยังกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลักของภาค ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานี และอุดรธานี จำนวน ๑,๕๘๗ ๑,๒๒๑ ๘๑๐ และ ๕๕๑ คน ตามลำดับ จังหวัดที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรมาก ได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู บึงกาฬ นครพนม และกาฬสินธุ์ จำนวน ๔,๗๔๐ ๔,๕๐๓ ๔,๑๔๖ และ ๓,๖๔๓ คน ตามลำดับ โดยแพทย์ต้องมีการะในการดูแลผู้ป่วยมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลต่อความล่าช้ารวมถึงคุณภาพในการให้บริการ

๔.๔.๒) โรคพยาธิใบไม้ตับยังเป็นปัญหาสำคัญในพื้นที่เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคอาหารดิบไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเกิดมะเร็งท่อน้ำดี อัตราของผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งท่อน้ำดีในภาคเพิ่มขึ้น จาก ๑๐๒.๘๑ ต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๕๙ เป็น ๑๐๔.๕๘ ต่อประชากรแสนคน ในปี ๒๕๖๒ โดยจังหวัดร้อยเอ็ด มีอัตราของผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งท่อน้ำดีสูงสุด ๑๙๑.๗๙ ต่อประชากรแสนคน รองลงมา ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานี และอุดรธานี ๑๙๐.๓๘ ๑๕๕.๑๓ และ ๑๑๘.๐๑ ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากค่านิยมความเชื่อและพฤติกรรมการบริโภคอาหารจากปลาน้ำจืดมีเกล็ดแบบดิบ ๆ หรือสุก ๆ ดิบ ๆ ที่มีตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับอาศัยอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด เนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้ มีความเชื่อในการกำจัดพยาธิแบบผิด ๆ และส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคปลาดิบสู่เพื่อนญาติและครอบครัว

๔.๔.๓) ยังมีปัญหาความพร้อมของมารดาในช่วงตั้งครรภ์ที่ส่งผลต่อเขาว์ปัญญาของเด็ก โดยค่าเฉลี่ยเขาว์ปัญญา (IQ) ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ มีแนวโน้มลดลงและต่ำกว่าระดับค่าเฉลี่ยของประเทศ ปี ๒๕๕๙ มีค่าเฉลี่ยเขาว์ปัญญาที่ระดับ ๙๔.๗๙ ลดลงจากระดับ ๙๕.๘๘ ในปี ๒๕๕๔ และต่ำกว่าประเทศที่มีค่าเฉลี่ย ๙๘.๒๓ โดยจังหวัดที่มีค่าเฉลี่ยเขาว์ปัญญาต่ำสุด ๓ อันดับแรกของภาค ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ และมุกดาหาร มีค่าเฉลี่ยเขาว์ปัญญา ๘๙.๖๗ ๙๐.๗๕ และ ๙๑.๒๖ ตามลำดับ อันเนื่องมาจากปัญหาโภชนาการของแม่ส่งผลให้เด็กมีน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่า ๒,๕๐๐ กรัม ถึงร้อยละ ๙.๖ สูงที่สุดในประเทศ ซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพและการพัฒนาการของเด็ก

๔.๕) สัดส่วนคนจน

สัดส่วนคนจนมีแนวโน้มลดลงแต่ยังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับภาพรวมทั้งประเทศ ปัญหาความยากจนลดลงเกือบทุกจังหวัด ยกเว้นจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดเลย ที่มีสัดส่วนคนยากจนเพิ่มขึ้น สัดส่วนคนจนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลดลงจากร้อยละ ๑๒.๙๖ ในปี ๒๕๕๙ เป็น ร้อยละ ๘.๓๗ ในปี ๒๕๖๒ แต่ยังคงสูงกว่าสัดส่วนคนจนของประเทศที่มีอัตราร้อยละ ๖.๒๔ โดยจังหวัดกาฬสินธุ์ ติดลำดับ ๑ ใน ๑๐ ของจังหวัดที่มีความยากจนสูงที่สุดของประเทศ จังหวัดกาฬสินธุ์มีสัดส่วนคนจนสูงสุด ร้อยละ ๒๐.๒๑ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ นครราชสีมา และหนองบัวลำภู ร้อยละ ๑๔.๐๖ ๑๓.๕๗ และ ๑๓.๑๖ ตามลำดับ ส่วนการกระจายรายได้ของภาคมีแนวโน้มคงที่ โดยค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ในปี ๒๕๕๘ มีค่าเท่ากับ ๐.๔๓๒ และในปี ๒๕๖๒ มีค่าเท่ากับ ๐.๔๓๖ สูงเป็นอันดับที่ ๒ รองจากภาคใต้

๕) ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ

๕.๑) สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕.๑.๑) นโยบายส่งเสริมการปลูกไม้มีค่ามีผลให้พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ของภาคเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๐.๒ เมื่อเทียบกับช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๐.๓ เนื่องจากการส่งเสริมการปลูกป่าและอนุรักษ์ป่าเพิ่มมากขึ้น โดยในปี ๒๕๖๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน ๑๕.๗๕ ล้านไร่คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙ ของพื้นที่ภาค หรือร้อยละ ๑๕.๔ ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งประเทศ โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่จังหวัดมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดมุกดาหาร รองลงมาคือ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดเลย และจังหวัดอุบลราชธานี ตามลำดับ

๕.๑.๒) ปริมาณกักเก็บน้ำในเขื่อนขนาดใหญ่ถึงแม้ว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรตลอดทั้งปี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณน้ำท่ารายปี ๖๑,๕๑๓ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ๑๒ แห่ง ความจุในการกักเก็บน้ำ ๘,๓๖๘ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือร้อยละ ๑๓.๖ ของปริมาณน้ำท่ารายปี และในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒๒.๗ ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณกักเก็บมากกว่าช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ โดยในปี ๒๕๖๔ อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของภาค มีปริมาณการกักเก็บ ๕,๕๗๔ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือร้อยละ ๖๖.๖ ของความจุทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ ซึ่งมีปริมาณการกักเก็บ ๓,๗๙๖ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๕.๔ ของความจุทั้งหมด โดยอ่างเก็บน้ำตอนกลางและตอนล่างของภาคมีแนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำเพิ่มขึ้น แต่ในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ ภาคเกษตรกรรมไม่สามารถทำนาปรังได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง

๕.๑.๓) คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติได้รับผลกระทบจากการเติบโตของเมืองและการผลิตทางการเกษตร แหล่งน้ำสำคัญ ๑๒ แห่ง ได้แก่ ลำน้ำชี ลำปาว ลำน้ำมูล น้ำอูน น้ำสงคราม ลำชี ลำเสียว ลำน้ำเลย น้ำพอง ลำตะคองตอนบน ลำตะคองตอนล่าง และหนองหาร โดยในปี ๒๕๖๒ คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมลงกว่าปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๑ โดยแหล่งน้ำที่มีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมากขึ้น ได้แก่ ลำตะคองตอนล่าง และลำปาว แหล่งน้ำอยู่ในเกณฑ์พอใช้ จำนวน ๖ แหล่ง ได้แก่ แม่น้ำพอง ชี ลำมูล ลำตะคองตอนบน ลำเสียว และลำชี โดยแหล่งกำเนิดน้ำเสียมาจากชุมชนเมือง การทำปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การชะหนาดิน และจากพื้นที่ทำการเกษตร ได้แก่ นาข้าว ไร่มันสำปะหลัง และไร่อ้อย เป็นต้น

๕.๑.๔) แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการจัดการขยะมูลฝอยมีมากขึ้น โดยในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ อัตราการเกิดปริมาณขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒.๗ เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ ซึ่งในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ มีอัตราการเกิดปริมาณขยะมูลฝอยลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๑๒.๗ มีอัตราการกำจัดขยะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๓๕.๙ และมีอัตราการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๔๙.๕ โดยในปี ๒๕๖๒ ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ๗.๘๑ ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดถูกต้อง ๐.๙๖ ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยถูกนำไปใช้ประโยชน์ ๔.๘๔ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๙ ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งภาค มีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๙ จำนวน ๐.๕๑ ล้านตัน จังหวัดที่มีปริมาณขยะมากที่สุดคือ นครราชสีมา ขอนแก่น อุบลราชธานี และอุดรธานี ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่นำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการผลิตไฟฟ้า

๕.๒) สถานการณ์ด้านภัยพิบัติ

๕.๒.๑) ปัญหาหมอกควันมีแนวโน้มเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีมีสาเหตุจากไฟป่าและกิจกรรมการผลิตภาคเกษตร ถึงแม้ว่าในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ จะมีอัตราการเกิดไฟป่าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒.๔ เมื่อเทียบกับในช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ซึ่งมีอัตราการเกิดไฟป่าลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๑.๙ โดยในปี ๒๕๖๓ เกิดไฟไหม้ป่า จำนวน ๑,๓๑๐ ครั้ง ลดลงจากปี ๒๕๕๙ ที่มีจำนวน ๒๕๐ ครั้ง และพื้นที่ถูกไฟไหม้ ลดลง ๔๕๐ ไร่ โดย ในระหว่างปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓ เกิดไฟไหม้ป่าเฉลี่ย ๑,๐๒๙ ครั้งต่อปี คิดเป็นพื้นที่ที่ถูกไฟไหม้เฉลี่ย ๑๖,๑๗๙ ไร่ต่อปี แต่ภาคก็ประสบปัญหาหมอกควันทั้งที่มีสาเหตุเกิดจากไฟป่า การเก็บเกี่ยวผลผลิตอ้อยและการเตรียม พื้นที่เพื่อทำการเกษตรทั้งภายในภาคและจากนอกภาค โดยจังหวัดที่มีการเกิดไฟไหม้ป่ามากที่สุดคือ เลย ชัยภูมิ และนครราชสีมา ตามลำดับ

๕.๒.๒ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลต่อภัยพิบัติภัยแล้งและน้ำท่วม โดยในช่วงปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ มีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนหมู่บ้านที่ได้รับอุทกภัยเพิ่มขึ้นกว่าในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๙ ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยร้อยละ ๑๐.๕ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน ๒๕๖๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับผลกระทบจากพายุ“โพดุล” และ พายุโซนร้อน “คาลกิณี” ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน ดินสไลด์ วาตภัย จำนวน ๑๖ จังหวัด และมีผู้เสียชีวิต จำนวน ๒๙ คน ส่วนปัญหาภัยแล้งเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะบริเวณตอนกลางและตอนล่างของภาค เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของดินมีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ ขาดระบบชลประทานที่ครอบคลุมพื้นที่การเกษตร น้ำใต้ดินไม่เพียงพอในฤดูแล้ง บ่อบาดาลขาดการบำรุงรักษา

๓.๒ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประกอบด้วย ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัด กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีจังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางการบริหารงานกลุ่มจังหวัด

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ จ.เลย หนองบัวลำภู อุดรธานี และ จ.สกลนคร
- ทิศใต้ ติดต่อกับ จ.ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และนครราชสีมา
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จ.มุกดาหาร ยโสธร
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จ.ชัยภูมิ เพชรบูรณ์

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประกอบไปด้วยจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ ซึ่งมีกรอบแนวคิดการพัฒนาในระยะ ๕ ปี ข้างหน้าโดยพิจารณาจากทั้งยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายรัฐบาล ศักยภาพและปัญหาความต้องการของพื้นที่ โดยได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาไว้ว่า

“เติบโตด้วยเศรษฐกิจแห่งอนาคต สังคมเป็นสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน”

โดยมุ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีความน่าอยู่และทันสมัย (Smart Cluster) มีเศรษฐกิจแห่งอนาคตที่เติบโตอย่างยั่งยืน ผู้ประกอบการมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง บนพื้นฐานทรัพยากรของกลุ่มจังหวัดโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการลงทุนการผลิตสินค้าและบริการมูลค่าสูง ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทั้งภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ สามารถตอบสนองเชื่อมโยงความต้องการของตลาดในอนาคตทั้งภายในและภายนอกประเทศได้อย่างโดดเด่น รวมถึงทรัพยากรมนุษย์ ชุมชน และสังคม มีศักยภาพบนฐานภูมิปัญญาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สามารถพึ่งพาตนเองและมีภูมิคุ้มกันในการจัดการพิบัติภัยในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างเท่าทัน ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและมีความเป็นสากล โดยมีหมุดหมายการพัฒนา ๓ ด้านประกอบด้วย

๑. Future Economy การเติบโตด้วยเศรษฐกิจแห่งอนาคต ประกอบด้วย ๓ ส่วนสำคัญ ได้แก่

๑.๑ การเกษตรแห่งอนาคต ภาคเกษตรของกลุ่มจังหวัดได้รับการปรับโครงสร้างให้เป็น ภาคการผลิตที่มีผลตอบแทนสูง ผ่านการยกระดับผลิตภาพ สร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตร นำ BCG model มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาผสานกับภูมิปัญญา เทคโนโลยีและนวัตกรรม เริ่มจากพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อภาคเกษตร เช่นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ระบบการตรวจรับรองมาตรฐาน และการพัฒนาระบบ โลจิสติกส์ การเกษตร สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ และสร้างผู้ประกอบการด้านเกษตรที่สามารถเข้าถึงช่องทางการตลาดที่หลากหลายเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจแห่งอนาคต

๑.๒ การค้าการลงทุนแห่งอนาคต พัฒนาโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงจังหวัดในกลุ่มจังหวัดและภูมิภาค เป็นศูนย์กลางขนส่งระบบรางในภูมิภาคขับเคลื่อนอุตสาหกรรมระบบรางเพื่อเป็นเครื่องยนต์ใหม่ (New engine) ในการยกระดับรายได้ของกลุ่มจังหวัดให้สูงขึ้น ส่งเสริมด้านการลงทุนในกลุ่มจังหวัดอย่างต่อเนื่อง สร้างการเติบโตในสาขาอุตสาหกรรม การค้าและบริการ กระจายการลงทุนในจังหวัดต่างๆ ตามศักยภาพและความโดดเด่น ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ SMEs ผู้ประกอบการธุรกิจเพิ่งเกิดใหม่ (Start up) และส่งเสริมสนับสนุนการออกแบบระบบนิเวศธุรกิจ (Ecosystems) เพื่อสร้างผู้ประกอบการแห่งอนาคต เร่งปรับเปลี่ยนระบบตลาดมุ่งสู่เศรษฐกิจดิจิทัล อาศัยความได้เปรียบของระบบขนส่งและระบบชำระเงินผ่านธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอัตราการชำระเงินเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

๑.๓ สร้างคุณค่าการท่องเที่ยวแห่งอนาคต สร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดในฐานะจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวที่โดดเด่นของกลุ่มจังหวัดได้แก่การท่องเที่ยวยุคก่อนประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชุมชน) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการดูแลรักษาอย่างยั่งยืน เน้นคุณค่าอย่างเหมาะสม รวมทั้งการสร้างพื้นที่หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ เพื่อตอบสนองทิศทางการท่องเที่ยวในอนาคต เพิ่มมูลค่าและกระจายรายได้การท่องเที่ยวสู่ชุมชนและผู้ประกอบการรายย่อยด้วยการสร้างอัตลักษณ์และการเข้าถึงช่องทางการตลาดที่หลากหลาย

๒. Green Growth การเติบโตบนเศรษฐกิจสีเขียว

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางได้รับการส่งเสริมเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) มีการพัฒนาระบบกลไกการอนุรักษ์ ปันฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ การพัฒนาเทคโนโลยีสะอาดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการส่งเสริมความเป็นเมืองและชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มพื้นที่สีเขียวในกลุ่มจังหวัดการจัดการของเสีย น้ำเสีย ฝุ่น ควนของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์แบบบูรณาการและจากการที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางมีพื้นที่ประสบภัยซ้ำซาก และพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะเผชิญกับผลกระทบที่รุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ต้องได้รับการจัดการให้มีความเสี่ยงลดลงทุกภาคส่วนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการเตรียมรับมือกับภัยธรรมชาติและบูรณาการความร่วมมือระหว่างจังหวัดในกลุ่มจังหวัด เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาและการป้องกันภัยธรรมชาติ สาธารณภัยอย่างเป็นรูปธรรม

๓. Social Sustainability สังคมเป็นสุขอย่างยั่งยืน

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และยกระดับคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัยอย่างเท่าเทียม พัฒนาชุมชน พื้นที่ และเมืองให้เป็นพื้นที่ที่น่าอยู่สำหรับทุกคน ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชน บนความท้าทายของเทคโนโลยี และโรคอุบัติใหม่ พัฒนาระบบการแก้ไขปัญหาทางด้านสาธารณสุข ที่เป็นประเด็นร่วมของกลุ่มจังหวัด ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วยเพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาชุมชน/พื้นที่ เชิงสร้างสรรค์ให้เป็นพื้นที่ที่น่าอยู่สำหรับทุกคน

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนากลุ่มจังหวัด

๑. อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัด (ร้อยละ ๕)
๒. อัตราการขยายตัวรายได้การท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัด (ร้อยละ ๕)
๓. สัดส่วนพื้นที่สีเขียวทุกประเภทเพิ่มขึ้น (ร้อยละ ๑)
๔. ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini coefficient) ลดลง (๐.๓๕)

ประเด็นการพัฒนา

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางได้กำหนดประเด็นการพัฒนา วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนา รวม ๔ ประเด็นการพัฒนา รายละเอียดดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ ส่งเสริมและยกระดับการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรที่มีมูลค่าสูง ด้วยเศรษฐกิจชีวภาพ

๑) วัตถุประสงค์

- ๑.๑) เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันและรายได้ภาคการเกษตรของกลุ่มจังหวัดให้สูงขึ้น
- ๑.๒) เป็นศูนย์กลางด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรที่มีมูลค่าสูงด้วยฐานเศรษฐกิจชีวภาพ
- ๑.๓) ส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตรให้มีมูลค่าสูง ลดการใช้สารเคมี และเพิ่ม ผลผลิตภาพแรงงานภาคการเกษตร

๒) เป้าหมายและตัวชี้วัด

- ๒.๑) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรที่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๕
- ๒.๒) อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าเกษตรชีวภาพ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕

๓) แนวทางการพัฒนา

- ๓.๑) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ระบบโลจิสติกส์การเกษตร และเทคโนโลยีหลังการ เก็บเกี่ยว
- ๓.๒) ยกระดับความสามารถทางการแข่งขันของเกษตรกรและผู้ประกอบการอุตสาหกรรม การเกษตรด้วย เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว
- ๓.๓) ส่งเสริมการปรับโครงสร้างการผลิตให้มีมูลค่าสูง ยกระดับผลผลิต สร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้า เกษตรกลุ่มเป้าหมายด้วยภูมิปัญญา เทคโนโลยี และนวัตกรรม
- ๓.๔) สร้างผู้ประกอบการด้านเกษตร และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลายเพื่อรองรับระบบ เศรษฐกิจแห่งอนาคต

ประเด็นการพัฒนาที่ ๒ การพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการค้า การลงทุน การบริการ และการท่องเที่ยวเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจแห่งอนาคต

๑) วัตถุประสงค์

- ๑.๑) เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน ระบบโลจิสติกส์ ระบบรางและอุตสาหกรรมอากาศยาน และการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางให้เติบโตได้ในอนาคต
- ๑.๒) เป็นกลุ่มจังหวัดมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้นเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและ สังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ๑.๓) เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแห่งอนาคต

๒) เป้าหมายและตัวชี้วัด

- ๒.๑) มูลค่าการลงทุนในกลุ่มจังหวัดเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐
- ๒.๒) อัตราส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดอื่นๆ ในกลุ่มจังหวัด (สัดส่วน) ๖๐:๔๐

๓) แนวทางการพัฒนา

- ๓.๑) พัฒนาโครงข่ายคมนาคม เพิ่มประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์ ระบบรางและอุตสาหกรรมอากาศยาน เพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว
- ๓.๒) พัฒนาศักยภาพ SMEs ผู้ประกอบการธุรกิจเพิ่งเกิดใหม่ (Start up) และส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการและ การพัฒนาทักษะแรงงานเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจแห่งอนาคต
- ๓.๓) ส่งเสริมการค้า การลงทุนของกลุ่มจังหวัดเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจแห่งอนาคต
- ๓.๔) พัฒนาการท่องเที่ยว และยกระดับสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์
- ๓.๕) การพัฒนาตลาดสินค้า การบริการ และการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจแห่งอนาคต

ประเด็นการพัฒนาที่ ๓ อนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่สมดุลด้วยเศรษฐกิจ BCG และลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยด้วยพลังชุมชนและเทคโนโลยี

๑) วัตถุประสงค์

- ๑.๑) เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีพื้นที่สีเขียวทุกประเภทเพิ่มขึ้น
- ๑.๒) สามารถจัดการภัยพิบัติอย่างบูรณาการร่วมกันระหว่างจังหวัดและกลุ่มจังหวัดใกล้เคียงให้มีประสิทธิภาพในการลดความเสี่ยงการเกิดภัยพิบัติอย่างยั่งยืน

๒) เป้าหมายและตัวชี้วัด

- ๒.๑ สัดส่วนพื้นที่สีเขียวทุกประเภทเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑
- ๒.๒ สัดส่วนหมู่บ้านที่ประสบอุทกภัยและภัยแล้ง ร้อยละ ๕.๕

๓) แนวทางการพัฒนา

- ๓.๑) ส่งเสริมเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) เพื่อการพัฒนาที่สมดุล
- ๓.๒) อนุรักษ์และบริหารทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการปลูกป่าและอุตสาหกรรมเกษตรสาขাপ่าไม้เพิ่มพื้นที่สีเขียวกลุ่มจังหวัด
- ๓.๓) ส่งเสริมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการจัดการของเสีย น้ำเสีย ฝุ่น กลุ่มจังหวัดควนแบบ บูรณาการ
- ๓.๔) เสริมสร้างการบูรณาการเพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยด้วยพลังชุมชนและเทคโนโลยี

ประเด็นการพัฒนาที่ ๔ พัฒนาศักยภาพมนุษย์ สังคมมีคุณภาพ ชุมชนพื้นที่และเมืองมีความเจริญน่าอยู่อย่างยั่งยืน

๑) วัตถุประสงค์

- ๑.๑) เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพรองรับการเปลี่ยนแปลงและสังคมมีความมั่นคงและสงบสุขอย่างยั่งยืน
- ๑.๒) เพื่อพัฒนาการศึกษาทั้งในและนอกระบบ รวมทั้งการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กทุกช่วงวัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ๑.๓) พัฒนาระบบการแก้ไขปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่เป็นประเด็นร่วมของกลุ่มจังหวัด
- ๑.๔) และส่งเสริมการพัฒนาชุมชน/พื้นที่ เชิงสร้างสรรค์ให้เป็นพื้นที่ที่น่าอยู่สำหรับทุกคน

๒) เป้าหมายและตัวชี้วัด

- ๒.๑ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕
- ๒.๒ ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ (Gini coefficient) ลดลง ๐.๓๕

๓) แนวทางการพัฒนา

- ๓.๑) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และยกระดับการศึกษาและคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัยอย่างเท่าเทียม
- ๓.๒) สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สังคมแก้ไขปัญหาคนยากจนข้ามรุ่น
- ๓.๓) เสริมสร้างและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขที่เป็นประเด็นร่วมของกลุ่มจังหวัด
- ๓.๔) พัฒนาชุมชน พื้นที่ และเมืองให้เป็นพื้นที่ที่น่าอยู่สำหรับทุกคน

๓.๓ แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

เป้าหมายการพัฒนา “มหานครน่าอยู่ ศูนย์กลางเศรษฐกิจเชื่อมโยงภูมิภาค”

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด

๑) ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- ๑.๑) อัตราการขยายตัวมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด เพิ่มขึ้น ร้อยละ ๒
- ๑.๒) ระดับความสุขของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น เพิ่มขึ้น ร้อยละ ๒
- ๑.๓) การกระจายรายได้ดีขึ้นลดความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ต่ำกว่า ๐.๔๑

๒) เป้าหมายการพัฒนาจังหวัด

- ๒.๑) พัฒนาเมืองให้น่าอยู่ มีความมั่นคง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน
- ๒.๒) พัฒนาขีดความสามารถด้านสินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมการลงทุนและการบริการเพื่อยกระดับรายได้ของประชาชน
- ๒.๓) ส่งเสริมการพัฒนาด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี และดิจิทัล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ประเด็นการพัฒนาของจังหวัด

ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและการพัฒนาอุตสาหกรรมมูลค่าสูง

เป้าหมายและตัวชี้วัด

- ๑) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๓
- ๒) รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ต่อปี
- ๓) มูลค่าการลงทุนของอุตสาหกรรมชีวภาพ เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี
- ๔) มีการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ จำนวน ๒ โครงการต่อปี

แนวทางการพัฒนา

- ๑) การพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Model) เพื่อการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มภาคการเกษตร
- ๒) การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสินค้า OTOP และ SMEs
- ๓) การส่งเสริมอุตสาหกรรมชีวภาพและอุตสาหกรรมนิเวศให้มีมูลค่าสูง
- ๔) การส่งเสริมพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ได้รับสิทธิประโยชน์ด้านการค้าการลงทุน

แผนงานและโครงการสำคัญ

แผนงานที่ ๑.๑ การพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Model) เพื่อการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มภาคการเกษตร

แผนงานที่ ๑.๒ การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของสินค้า OTOP และ SMEs

แผนงานที่ ๑.๓ การส่งเสริมอุตสาหกรรมชีวภาพและอุตสาหกรรมนิเวศให้มีมูลค่าสูง

แผนงานที่ ๑.๔ การส่งเสริมพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษให้ได้รับสิทธิประโยชน์ด้านการค้าการลงทุน

ประเด็นการพัฒนาที่ ๒ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เชื่อมโยงภูมิภาค**เป้าหมายและตัวชี้วัด**

๑) จำนวนงาน MICE ที่เกิดขึ้นในจังหวัดขอนแก่น ๑๐ งาน ต่อปี

๒) จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๓

๓) รายได้จากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ร้อยละ ๕

แนวทางการพัฒนา

๑) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์

๒) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

๓) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา สุขภาพ ความงาม และการแพทย์แผนไทย

๔) การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการเมืองแห่งการประชุมสัมมนา (Meetings, Incentive Travel, Conventions, Exhibitions: MICE City)

แผนงานและโครงการสำคัญ

แผนงานที่ ๒.๑ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมชุมชนเชิงสร้างสรรค์

แผนงานที่ ๒.๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

แผนงานที่ ๒.๓ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา สุขภาพ ความงาม และการแพทย์แผนไทย

แผนงานที่ ๒.๔ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการเมืองแห่งการประชุมสัมมนา (Meetings, Incentive Travel, Conventions, Exhibitions : MICE City)

ประเด็นการพัฒนาที่ ๓ การส่งเสริมนวัตกรรม เทคโนโลยี และดิจิทัล เพื่อการพัฒนา ขอนแก่นเมืองอัจฉริยะ

เป้าหมายและตัวชี้วัด

- ๑) มูลค่าการลงทุนในจังหวัดขอนแก่น เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓
- ๒) มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ช่วยบริหารจัดการและยกระดับคุณภาพชีวิต
ประชาชนชาวจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๓ โครงการ/ปี
- ๓) จำนวนพื้นที่หรือเขตอำเภอที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นเมืองอัจฉริยะ ไม่น้อยกว่า
๖ อำเภอ/ปี

แนวทางการพัฒนา

- ๑) การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบเศรษฐกิจของจังหวัด
- ๒) การส่งเสริมการพัฒนาเมืองอัจฉริยะเพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการแก่
ประชาชนทุกกลุ่ม
- ๓) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการจราจรและขนส่งอัจฉริยะ การโทรคมนาคม
สื่อสาร และดิจิทัลที่ทันสมัย เพื่อสร้างบรรยากาศการลงทุนในพื้นที่ และยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน

แผนงานและโครงการสำคัญ

- แผนงานที่ ๓.๑ การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบเศรษฐกิจ
ของจังหวัด
- แผนงานที่ ๓.๒ การส่งเสริมการพัฒนาเมืองอัจฉริยะเพื่ออำนวยความสะดวกและให้
บริการแก่ประชาชนทุกกลุ่ม
- แผนงานที่ ๓.๓ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการจราจรและขนส่งอัจฉริยะ
การโทรคมนาคมสื่อสารและดิจิทัลที่ทันสมัย เพื่อสร้างบรรยากาศการลงทุนในพื้นที่ และยกระดับคุณภาพชีวิต
ประชาชน

ประเด็นการพัฒนาที่ ๔ การพัฒนาสังคมสุขภาวะให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน

เป้าหมายและตัวชี้วัด

- ๑) ดัชนีการพัฒนามนุษย์ของจังหวัดขอนแก่น ไม่เกินลำดับที่ ๒๕ ของประเทศ
- ๒) ร้อยละของประชาชนที่ได้รับการจัดสวัสดิการและการพัฒนาทักษะอาชีพ
ร้อยละ ๑๐๐
- ๓) อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีของประชากรจังหวัดขอนแก่น (อายุเฉลี่ย)
ไม่น้อยกว่า ๗๕ ปี

แนวทางการพัฒนา

- ๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทุกช่วงวัยให้มีสุขภาวะและความเป็นอยู่ดี
- ๒) การส่งเสริมสวัสดิการและการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพให้มีรายได้
อย่างยั่งยืน
- ๓) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาวะที่ดี

แผนงานและโครงการสำคัญ

- แผนงานที่ ๔.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทุกช่วงวัยให้มีสุขภาวะและความเป็นอยู่ดี
 แผนงานที่ ๔.๒ การส่งเสริมสวัสดิการและการพัฒนาทักษะด้านการประกอบอาชีพให้มี
 รายได้อย่างยั่งยืน
 แผนงานที่ ๔.๓ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนเป็นฐานในการสร้าง
 สุขภาวะที่ดี

ประเด็นการพัฒนาที่ ๕ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

เป้าหมายและตัวชี้วัด

- ๑) จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรที่ได้รับแหล่งน้ำเกื้อหนุนเพิ่มขึ้น จำนวน ๒,๕๐๐ ไร่/ปี
 ๒) ชยะมูลฝอยชุมชนและของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง
 ร้อยละ ๗๕
 ๓) จำนวนพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น ๔,๐๐๐ ไร่ ต่อปี
 ๔) จำนวนประชาชนตระหนักรู้ด้านการป้องกันและรับมือภัยพิบัติ เพิ่มขึ้น ร้อยละ ๓

แนวทางการพัฒนา

- ๑) การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
 ๒) การดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
 ๓) การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน
 ๔) การป้องกัน การลดผลกระทบ และการปรับตัวเพื่อรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติและการ
 เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

แผนงานและโครงการสำคัญ

- แผนงานที่ ๕.๑ การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน
 แผนงานที่ ๕.๒ การดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อ
 สิ่งแวดล้อม
 แผนงานที่ ๕.๓ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน
 แผนงานที่ ๕.๔ การป้องกัน การลดผลกระทบ และการปรับตัวเพื่อรับมือภัยพิบัติทาง
 ธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเด็นการพัฒนาที่ ๖ การเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อย่างมีส่วนร่วม

เป้าหมายและตัวชี้วัด

- ๑) อัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรทางบกลดลง ร้อยละ ๕
 ๒) พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาอุทกภัยลดลง ร้อยละ ๕
 ๓) ร้อยละการจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๕
 (คดีที่รับแจ้ง)

๔) จำนวนอำเภอที่เข้าร่วมกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของสถาบันหลักของชาติ ๒๖ อำเภอ

๕) การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จำนวนหมู่บ้านสีแดงลดลง ร้อยละ ๓

แนวทางการพัฒนา

- ๑) การป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนน
- ๒) การป้องกันและลดการสูญเสียจากสาธารณภัยและภัยพิบัติ
- ๓) การเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในสังคม
- ๔) การปกป้องและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- ๕) การป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

แผนงานและโครงการสำคัญ

- แผนงานที่ ๖.๑ การป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนน
- แผนงานที่ ๖.๒ การป้องกันและลดการสูญเสียจากสาธารณภัยและภัยพิบัติ
- แผนงานที่ ๖.๓ การเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในสังคม
- แผนงานที่ ๖.๔ การปกป้องและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- แผนงานที่ ๖.๕ การป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

๔. ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

วิสัยทัศน์ “ต้นแบบแห่งบูรณาการ เชื่อมโยงเศรษฐกิจและสังคมด้วยระบบดิจิทัล”

ประเด็นยุทธศาสตร์

๔.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพคน และสังคม

แนวทางการพัฒนา :

- ๑) เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไทยแก่คนทุกช่วงวัย
- ๒) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสุขภาพอย่างครบวงจร
- ๓) ส่งเสริม สนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเป็นระบบ ครบวงจร
- ๔) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานด้านการกีฬาเพื่อสนับสนุน
- ๕) การเล่นกีฬาและพัฒนากีฬาที่มีศักยภาพไปสู่กีฬาอาชีพ
- ๖) อนุรักษ์ สืบสาน ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดึงดูดให้เป็นที่มาของคนรุ่นใหม่

ต่อไป

- ๘) ส่งเสริม สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ
- ๙) และเผยแพร่สู่สังคม

๔.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาการศึกษา

แนวทางการพัฒนา :

- ๑) พัฒนาและส่งเสริมการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน
- ๒) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ
- ๓) พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเชื่อมโยงกับภูมิสังคม
- ๔) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา
- ๕) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาในและนอกระบบครอบคลุมทุกช่วงวัย ให้มีคุณภาพ และพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ๖) เสริมสร้างจริยธรรม คุณธรรมและศีลธรรมแก่ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษา

๔.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาเมืองและชุมชน

แนวทางการพัฒนา :

- ๑) พัฒนาระดับโครงข่ายเส้นทางการคมนาคมขนส่งเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอให้ได้มาตรฐาน
- ๒) พัฒนาเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถการให้บริการของสถานขนส่งผู้โดยสาร ให้ได้มาตรฐานสะดวก สะอาดและปลอดภัย
- ๓) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบเครือข่ายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตเมืองและชุมชน
- ๔) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบสาธารณูปการ และสาธารณูปโภค
- ๕) ส่งเสริมการพัฒนาเมืองและชุมชนสู่เมืองนิเวศน์ (Eco City)

๔.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

แนวทางการพัฒนา :

- ๑) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการด้านการท่องเที่ยว
- ๒) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- ๓) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างครบวงจร
- ๔) ส่งเสริม สนับสนุน การประกอบอาชีพที่เหมาะสมตามศักยภาพแก่ประชาชนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
- ๕) ส่งเสริม สนับสนุน การประกอบอาชีพทางเลือก และพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มรายได้และรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

๔.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนา :

- ๑) สนับสนุน ส่งเสริม ฟื้นฟู รักษาป่าและป่าต้นน้ำลำธาร
- ๒) พัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำให้เพียงพอต่อการเกษตร อุปโภคและบริโภค
- ๓) สนับสนุนและพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการขยะแบบครบวงจรและน้ำเสียชุมชนแบบมีส่วนร่วม
- ๔) เสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนตามความเหมาะสมแต่ละพื้นที่
- ๕) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๖) สนับสนุน ส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือก

๔.๖ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี

แนวทางการพัฒนา :

- ๑) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมสมัยใหม่ ในการปฏิบัติงานและให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน
- ๒) พัฒนาเพิ่มขีดความสามารถการบริหารจัดการการเงินการคลังให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้
- ๓) พัฒนาสมรรถนะของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการ และให้บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ
- ๔) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบการชุมชนเข้มแข็ง และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น

๕. ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด

วิสัยทัศน์ “ขอนแก่นเมืองน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเมืองหลักเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”

ประเด็นยุทธศาสตร์

๕.๑ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาเมืองและชุมชน

แนวทางการพัฒนา

- ๑) พัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ชุมชนเมือง และชนบท อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ
- ๒) พัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพระบบเครือข่ายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน
- ๓) พัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนระบบการรักษาความปลอดภัย ในเขตเมืองและชุมชนแบบมีส่วนร่วม
- ๔) ส่งเสริม สนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและอบายมุขอย่างเป็นระบบครบวงจร
- ๕) สร้างวินัยประชาชน และความร่วมมือในการดูแลความเป็นระเบียบชุมชน การจราจร และการลดอุบัติเหตุ

๕.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

แนวทางการพัฒนา

- ๑) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเส้นทางคมนาคมขนส่งให้ได้มาตรฐานและทั่วถึง ติดตั้งเครื่องหมายจราจรสัญญาณไฟตามความจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการสัญจร และการขนส่งสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค และการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่
- ๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบไฟฟ้าสาธารณะ ไฟแสงสว่าง อุปกรณ์ป้องกันอุบัติเหตุ และกล้องวงจรปิดในชุมชนเพื่อลดอุบัติเหตุและเพิ่มความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
- ๓) พัฒนาระบบการให้บริการขนส่งมวลชนให้ได้มาตรฐาน สะดวก สะอาด และปลอดภัย
- ๔) พัฒนาและเพิ่มพื้นที่สีเขียว สวนสาธารณะ และปรับปรุงภูมิทัศน์ที่สวยงามเหมาะสม
- ๕) พัฒนาระบบสุขาภิบาล และรักษาความสะอาดของครอบครัวและชุมชน
- ๖) พัฒนาและส่งเสริมระบบอินเทอร์เน็ตให้ทั่วถึง

๕.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาการศึกษาและศักยภาพพลเมือง

แนวทางพัฒนา

- ๑) เพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์แก่เด็กและเยาวชน กิจกรรมจิตอาสา เพื่อการใช้ทักษะชีวิตที่ดีเห็นคุณค่าตนเองและสังคม
- ๒) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบให้ได้มาตรฐานและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ
- ๓) เพิ่มโอกาสทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประชาชนทุกเพศวัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ
- ๔) ส่งเสริมสนับสนุนและการพัฒนาทักษะความสามารถการประกอบอาชีพที่เหมาะสมตรงศักยภาพเฉพาะของบุคคลและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ
- ๕) พัฒนาศักยภาพของคนให้มีความรู้ ทักษะอาชีพ มีสมรรถนะที่มีคุณภาพสูงรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
- ๖) ส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ และการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีในทุกช่วงวัย
- ๗) พัฒนาระบบการเรียนรู้ให้ประชาชนในทุกช่วงวัย
- ๘) ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่นและยกระดับทักษะประชาชนในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

๕.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

- ๑) บริหารจัดการ อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการและยั่งยืน
- ๒) อนุรักษ์ พื้นฟู และเพิ่มพื้นที่ป่า ป่าชุมชน และป่าต้นน้ำลำธารให้เกิดความอุดมสมบูรณ์
- ๓) พัฒนาฟื้นฟูแหล่งน้ำ แหล่งน้ำใต้ดินและการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยประชาชนมีส่วนร่วม
- ๔) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะชุมชน สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
- ๕) สร้างสังคมและพลเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ๖) ส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือก
- ๗) พัฒนาระบบกิจกรรม/สาธิต แนวทางการใช้พลังงานทางเลือกใน อปท. ตามศักยภาพ
- ๘) เสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบูรณาการร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ
- ๙) ส่งเสริมการจัดทำคาร์บอนเครดิต

๕.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาการเกษตรยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

- พื้นที่
- ๑) สร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรและชุมชนในการพัฒนาการเกษตรที่เป็นอัตลักษณ์
 - ๒) ส่งเสริมการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - ๓) สร้างมูลค่าเพิ่มจากวัตถุดิบชีวภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา
- อุตสาหกรรมชีวภาพ
- ๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย
- เกษตรอินทรีย์ สินค้าจากฐานความหลากหลายทางชีวภาพ และสินค้าเกษตรมูลค่าสูง
- ๕) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้ภาคเกษตร
 - ๖) ยกระดับคุณภาพการผลิตพืชอาหารที่ปลอดภัย (Food Safety)
 - ๗) พัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทาง
- การเกษตร
- ๘) ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงและการผลิตสินค้า
- เกษตรทุกมิติ
- ๙) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรและความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน
 - ๑๐) ส่งเสริมการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนและการพัฒนาการผลิตสินค้าที่
- สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
- ๑๑) ส่งเสริมด้านการตลาดสินค้าเกษตร

๕.๖ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การเสริมสร้างสุขภาวะ

แนวทางการพัฒนา

- ระดับปฐมภูมิ
- ๑) พัฒนาระบบบริการด้านสาธารณสุขให้มีคุณภาพ และเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียมใน
 - ๒) พัฒนาระบบบริการทางสังคมให้มีคุณภาพ และเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียม
 - ๓) สนับสนุนการฟื้นฟูการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกตามความเหมาะสมและ
- เชื่อมโยงกับการดูแลสุขภาพ
- ๔) เสริมสร้างศักยภาพของเครือข่ายและอาสาสมัครด้านสาธารณสุข
 - ๕) สร้างการมีส่วนร่วมเฝ้าระวัง ป้องกัน การปรับตัว และแก้ไขปัญหาสุขภาพ โรคติดต่อ
- โรคอุบัติใหม่และการแพร่ระบาดในพื้นที่
- ๖) สร้างเสริมความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการสุขภาวะของคนทุกช่วงวัยในชุมชน

๕.๗ ยุทธศาสตร์ที่ ๗ การสร้างเสริมทุนทางสังคมให้เข้มแข็งและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

แนวทางการพัฒนา

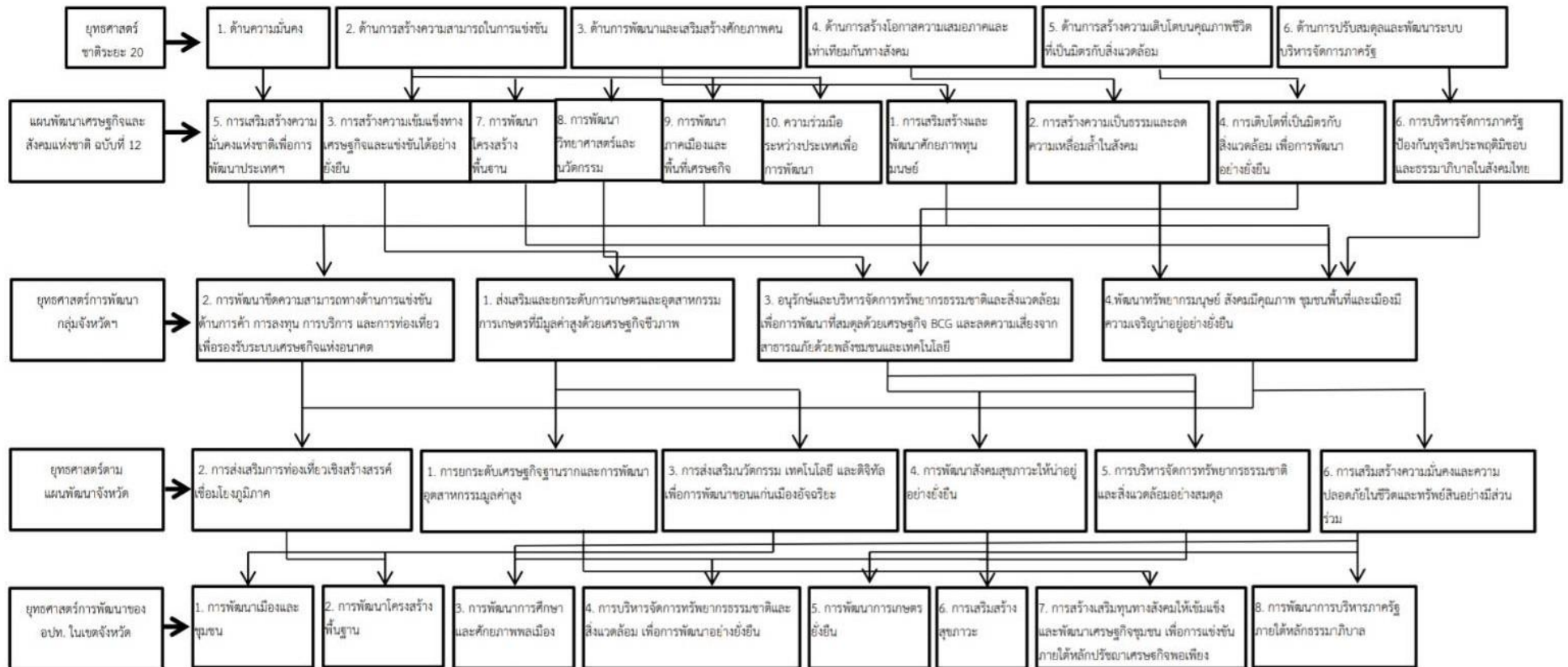
- ๑) เสริมสร้างค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ และวัฒนธรรมที่ดีงามและเยาวชน
- ๒) ส่งเสริม สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ
- ๓) อนุรักษ์ สืบสานทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๔) การส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองได้
- ๕) พัฒนาและส่งเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการในทุกระดับและยกระดับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้สามารถแข่งขันได้
- ๖) ชีตความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเอง และการต่อยอดจากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ
- ๗) ส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามบริบทของชุมชน
- ๘) พัฒนาและยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวทั้งสินค้า บริการ บุคลากร ผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยว
- ๙) ส่งเสริมการสร้างและพัฒนาตลาดทั้งในและต่างประเทศ
- ๑๐) พัฒนาและส่งเสริมการค้าการลงทุน

๕.๘ ยุทธศาสตร์ที่ ๘ การพัฒนาการบริหารภาครัฐภายใต้หลักธรรมาภิบาล

แนวทางการพัฒนา

- ๑) ส่งเสริมการกระจายอำนาจให้แก่ภาคประชาชน
- ๒) พัฒนาการให้บริการของรัฐมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนและผู้รับบริการทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส มีหลากหลายช่องทาง สามารถตรวจสอบได้
- ๓) ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมใหม่ในการปฏิบัติงานและบริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง
- ๔) พัฒนาขีดสมรรถนะของบุคลากรให้เพิ่มขึ้นและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของประเทศ
- ๕) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายของภาคประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น
- ๖) พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลกระทบจากการพัฒนาในท้องถิ่น

๖. ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์

ส่วนที่ ๓

การติดตามและประเมินผล

๑. การติดตามและประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด

ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น เป็นยุทธศาสตร์ที่กำหนดกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมของทั้งจังหวัด ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ และจุดมุ่งหมายในอนาคต สอดคล้องกับแผนแม่บทในระดับต่าง ๆ ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น จึงเป็นการกำหนดทิศทางในการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย บนพื้นฐานของการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้าน ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับศักยภาพการพัฒนาของท้องถิ่น รวมทั้งปัญหาในด้านต่าง ๆ และความต้องการของประชาชนในจังหวัดขอนแก่นด้วย

จากการพัฒนาท้องถิ่น ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๖๑ – ๒๕๖๕ โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการส่วนใหญ่เป็นโครงการ/กิจกรรมตามยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในฐานะประธานกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัด จังหวัดขอนแก่น จึงต้องประสานไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในเขตจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้มีความสำคัญกับยุทธศาสตร์ด้านอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยตรง และต้องจัดเก็บข้อมูลการพัฒนาของทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคตต่อไป สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น มีกรอบทิศทางการพัฒนา เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ไม่มีการซ้ำซ้อนในการพัฒนา ส่งผลให้ประหยัดงบประมาณในภาพรวม

การติดตามและประเมินผลกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด เป็นการนำเสนอข้อมูลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งผลจากการนำยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดไปใช้ เกิดผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

๒. สรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวม

สรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวม องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในฐานะหน่วยงานประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นและเป็นประธานคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัด ได้วิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต จังหวัดขอนแก่น โดยใช้เทคนิค Swot นำมากำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด แนวทางการพัฒนา และกรอบการประสานโครงการพัฒนาระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด เพื่อเป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อจะให้อบสนองปัญหาความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

๒.๑ ผลจากการนำยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่นไปใช้เกิดผลในเชิงปริมาณ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น ทั้งหมด จำนวน ๒๒๕ แห่ง นำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่นไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ตามสภาพความเหมาะสมกับลักษณะสภาพพื้นที่และบริบทของแต่ละแห่งครบทั้งจำนวน

๒.๒ ผลจากการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติเชิงคุณภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น มีการนำกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นในเขตจังหวัดนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๘ และแก้ไขเพิ่มเติม การนำยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์เป็นการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนที่กำหนด ซึ่งมีประเด็นความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละยุทธศาสตร์

ข้อเสนอแนะในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดในอนาคต

๓.๑ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น จะต้องใช้หลักการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน และการบูรณาการร่วมกันของทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดมีดังนี้

(๑) งบประมาณในการบริหารจัดการและพัฒนาที่มีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับการพัฒนาท้องถิ่น และทันต่อความต้องการของประชาชน

(๒) ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่กำหนดไว้

(๓) ระยะเวลาในการจัดทำโครงการที่กำหนดตามแผนปฏิบัติการไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง

ในอนาคตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมุ่งเน้นพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้มีความทั่วถึง พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจน พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานเพิ่มประสิทธิภาพ และแปรรูปสินค้าไปสู่สินค้าชนิดใหม่ที่มีมูลค่าสูง ส่งเสริมอาชีพต่างๆ พัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น พัฒนาสังคมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๓.๒ ความเสี่ยงในการดำเนินการและข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ ในการนำยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดไปใช้

ข้อสังเกต ผลจากการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่นไปใช้ มีแนวโน้มว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะนำยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานไปใช้มากกว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาด้านอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ ควรให้ความสำคัญและดำเนินการให้ครอบคลุมทุก ๆ ยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่จะส่งผลโดยตรงต่อประชาชน

สรุปได้ว่าการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริงอยู่ที่การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและการร่วมมือกันของทุกภาคส่วน ในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น โดยการพัฒนาที่เกิดขึ้นจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

